Ніва

„NIWA" — TYGODNIK BIAŁORUSKI W POLSCE

ГОД I № 44 БЕЛАСТОК, 30 СНЕЖНЯ 1956 г. Цана 60 гр.

З ВЫПАДКУ НОВАГА ГОДА РЭДАКЦЫЯ ЖАДАЕ СВАІМ ЧЫТАЧАМ ПОСПЕХАЎ У ЖЫЦЦІ І ПРАЦЫ.

АЎТАБІЯГРАФІЯ

Дакладна не ведаю гісторыі свайго роду. Ніколі не раздумваў над гэтым ці ў маім родзе былі шляхціцы з гербамі, графы і іншыя высокапастаўленыя людзі, ці не. Здаецца, што гэткіх не было. Мой дзед, Рыгор, часта ўспамінаў як гэта ён удзельнічаў у Студзеньскім паўстанні 1863 года. Добра не разумеў чаму пайшоў да паўстанцаў. Мабыць бунтарны дух прыгоннага селяніна — беларуса, які насаджваў касу на шторц ды ішоў у атрады Кастуся Каліноўскага верыў тады, што настане лепшая доля селяніну.

Мой бацька нічым асаблівым не вылучаўся. Звычайны вясковы «мужык» прыдушаны нястачай і штодзённым змаганнем за існаванне. Цар загнаў яго ў салдаты. Знаходзіўся недзе, як казаў, у зауральскай краіне. Там мінула яго маладосць, зведаў крыху свету, навучыўся напамяць імёны членаў царскай сям'і і «Божа цара храні». У 1914 годзе пайшоў бараніць «матушку Расею» і цара. Дзесьці сярод мазурскіх азёр і ўзгоркаў застаўся назаўсёды.

Я замалада пайшоў на заробкі. Пакінуў сваю вёску і замілаванне да зямлі, якая не магла мяне выкарміць. Пачаў працаваць у Беластоку. Зведаў завод, пазнаёміўся з рабочымі. Мяне вельмі цікавіла жыццё. У ім я шмат што зразумеў.

Жыло нас трох — двух беларусаў і адзін паляк. Вечарам кожны маліўся да свайго Бога. Часам разгараліся заўзятыя «філасофскія» спрэчкі, які Бог лепшы.

Гады 1917—1920 былі гадамі вялікіх перамен у маім жыцці. Вечы, мітынгі, тайныя сходы, узмацненне рэвалюцыйных настрояў не маглі не паўплываць на мяне. Летам 1920 года перад палацам Браніцкага слухаў прамову Дзяржынскага. Ведаў аб дзейнасці Рэвалюцыйнага Камітэта, аб дэманстрацыях супроць вайны з большэвікамі. Тады я ўжо быў комуністам. Мяне захапіла партыйная дзейнасць. Арганізаваў партыйныя ячэйкі. Цэлымі начамі вывучаў праўды і законы соцыялізма. Ажаніўшыся разам з жонкай вярнуўся на вёску. Давала мне гэта большую свабоду партыйнай дзейнасці.

Пасля насталі гады Х'енаПяста і санацыі. З кожным годам, штораз горш дзеялася беларусам ў Польшчы. Ліквідавана Грамаду і беларускія школы. Утворана Картуз-Бярозу. Пачалі судзіць комуністаў. Ломжа, Равіч, Вронкі запоўніліся беларускімі і польскімі комуністамі.

Давялося і мне пакаштаваць палкі дэфы, пасля турмы ў Беластоку і Вронках. Пяць гады, на працягу якіх знаходзіўся я ў турэмным зняволенні, узбагацілі мае веды аб жыцці і адначасова моцна падарвалі маё здароўе.

Знаходзячыся разам з іншымі таварышамі ў адной камеры мы ўпарта вывучалі эканомію і грамадскія навукі. Натхненне да працы ў свабодзе, волю вытрымкі я чарпаў з дасягненняў і перамог Савецкага Саюза. Совецкая дзяржава, яе лад, яе кожнае дасягненне і пачынанне мы моцна ідэалізавалі. У кожнага з нас узнікла нейкая сляпая, бязмежная вера. Мабыць гэты некрытычны і сляпы погляд на СССР у той час быў нам і патрэбны.

Па даручэнню партыйных улад я ўтрымліваў сувязь з забастоўчымі камітэтамі. Абслугоўваў партыйныя сходы, якія адбываліся начамі ў палях. Вывучаў пытанні ленінізма і творы Сталіна.

Вайна не была нам нечаканасцю. Комуністы добра разумелі палітыку Гітлера. Домік з карт, пабудаваны на несправядлівасці і людской крыўдзе разваліўся.

Дзень 17-га верасня 1939 года мы, КПЗБ-оўцы ніколі не забудзем. Ад усходу наступала Чырвоная Армія нясучы Заходняй Беларусі доўгачаканае вызваленне.

У вёсках стаўлялі нашым вызваліцелям трыумфальныя брамы. Совецкія танкі народ закідаў кветкамі, многія плакалі ад радасці.

Пачынаўся новы перыяд у маім жыцці. З вялікай цікавасцю прыглядаўся я нова-арганізаванай совецкай уладзе, сам памагаў тварыць. Аб гэтай-ж уладзе я марыў у панурыя дні майго жыцця, падчас забастовак і ў турэмных камерах.

Аднак у маё сумленне комуніста з часам пачалі ўкрадвацца нейкія сумненні, ды не толькі ў маё сумленне. Я быў комуністам - беларусам. Добра разумеў пролетарскі інтэрнацыяналізм. Аднак я вельмі кахаў свой просты, беларускі люд, любіў вершы Купалы і апавяданні Коласа. Але нейк тут, дзе была Беларуская Рэспубліка, вельмі мала знаходзіў беларускасці.

(Працяг на стар. 4).

Зімовая дарога ля Супрасля. Фота — П. Савіцкі.

МІНУЛЫ ГОД

Апошнія дні старога года. У гэтыя дні быццам спрацаваны араты, які перад заходам сонца стрымлівае стомленага каня і працягваючы шуршатай далонію па спацеўшым твары, узіраецца на рэзультат свае цяжкае працы — узараную раллю, на якой на другі год закалосіцца ўрадлівае збожжа, так і кожны чалавек думкі свае накіроўвае на мінуўшы перыяд, перыяд цяжкай працы ў карысць грамадскасці.

Так, не лёгкі быў мінулы 1956 год, багаты год у міжнародныя падзеі, якія скалыхнулі народамі ўсяго свету, а ў тым ліку не менш і нашым народам.

Мінулы год вылучыўся падзеямі, якія маюць вялікі ўплыў на далейшае жыццё ўсяго чалавецтва.

Якія-ж гэта былі падзеі і да чаго яны прычыніліся?

У апошнія дні старога года дарэчы будзе прыпомніць іх сабе і зрабіць вывады.

На пачатку гэтага года адбыўся XX З'езд КПСС, пастановы якога запачаткавалі новы перыяд у гісторыі міжнароднага рабочага руху. XX З'езд рашуча разлічыўся з культам асобы, выказаў яго дрэнныя ўплывы на жыццё народа.

Людзі ўздыхнулі з палёгкай. Атрахнуліся з заскарупення і палітычнага абмярцвення, пачалі думаць, пачалі шукаць сваіх уласных дарог да далейшага росквіту жыцця, да шчасця.

Вялікай падзеяй у жыцці нашага народа былі гістарычныя рашэнні VIII Пленума ЦК ПЗПР.

Пастановы VIII Пленума ўскалыхнулі ўсё грамадства Польшчы. Яны нібы ажыццяўленчая здраявая вада, якая заспакойвае смагу стомленага вандраўніка, налалі народнай плыні новых фарбаў жыцця і вызвалілі магутную самаахвярную ініцыятыву працоўных.

Гэтая велізарная ініцыятыва прымусіла некаторых псеўдапалітыкаў зразумець старую, а як-жа мудрую ісціну, што кожны народ, а ў тым ліку і наш не абавязаны ў сваім развіцці прытрымліваецца нейкага агульнага праз кагось выпрацаванага чужога нам шаблону.

Цяжкая і сумная засталася нам спадчына пасля ўладарніцтва такіх псеўдапалітыкаў. Засталася сумная праўда. Але праўда! Першы раз народ у сапраўднасці даведаўся аб гэтай праўдзе і гэта вельмі важна. Таму, што калі народ добра арыентуецца ў цяжкай гаспадарчай сітуацыі ён падвоіць свае намаганні ў барацьбе за святлейшую будучыню.

Пасля VIII Пленума доказаў зразумення цяжкай сітуацыі і ахвярнасці працоўных, ёсць вельмі многа. Зараз няма такога прадпрыемства, у якім-б працоўныя з усёй сур'ёзнасцю і пачуццём адказнасці не гаварылі аб магчымасці паляпшэння і павелічэння прадукцыі пры адначасовым змяншэнні сабекошту.

Так сітуацыя ў краіне нялёгкая. Аднак народ у будучыню глядзіць спакойна і ўпэўнена, таму ў новы 1957 год, які не будзе лёгкім годам, грамадскасць крочыць з яснымі перспектывамі і зразумелай мэтай.

Мінулы год быў таксама багаты падзеямі і для нас, беларусаў, грамадзян Народнай Польшчы. У гэтым годзе беларусы ўздыхнулі з палёгкай, пачуліся беларусамі.

Мінулі і ніколі не вернуцца тыя часы, калі большыя ці меншыя псеўдапалітыкі ва ўсе бакі гарланілі, што Польшча з'яўляецца аднанацыянальнай дзяржавай.

Мінулі і ніколі не вернуцца тыя часы, калі згодна з пажаданнямі такіх псеўдапалітыкаў ліквідавалася беларускія школы, а многія з беларусаў, знаходзячыся ў польскім асяроддзі, баяліся прызнавацца да свае нацыянальнасці.

У гэтым годзе пры дапамозе Партыі і Урада саргазавана Беларускае грамадска - культурнае таварыства, якое што раз больш разгортвае сваю падзейнасць сярод беларусаў. Беларусы атрымалі свой часопіс.

З кожным годам развіваюцца пачатковыя і сярэднія беларускія школы. Адкрыта пры Варшаўскім універсітэце Аддзел беларускай філалогіі. Павялічаюць яны рады беларускай інтэлігенцыі, якая ў беларускім асяроддзі што раз больш будзе развіваць сваю прыгожую, нацыянальную культуру.

І хаця яшчэ дзе-ні-дзе на хвалях шырокай дэмакратызацыі ў краіне выплываюць брудныя шавіністычныя падонкі, аднак не гледзячы на гэта ў беларусаў што раз больш узмацняецца пачуццё нацыянальнай гордасці і любоў да свае радзімы.

Таму, беларусы, плячо ў плячо з палякамі актыўна ўключыліся ў рэалізацыю гістарычных пастаноў VIII Пленума і разам з усёй грамадскасцю Народнай Польшчы, з яснымі перспектывамі крочаць у новы, 1957 год.

Тыдзень праз фотааб'ектыў

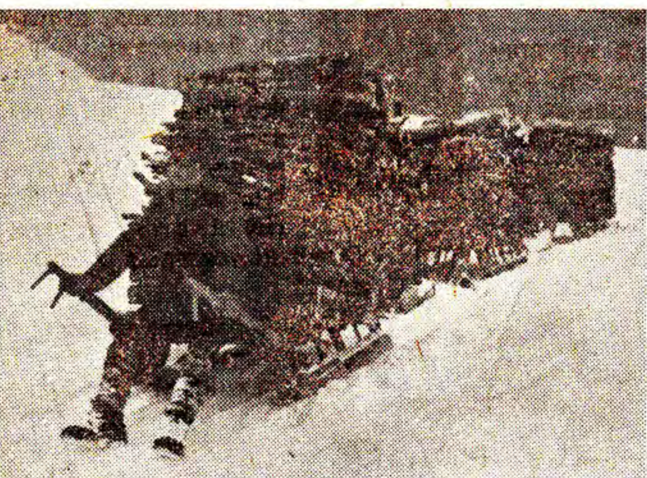

Апошнім часам у Польшчы гасціла дэлегацыя Саюза Камуністаў Югаславіі.

На здымку: дэлегацыя наведвае Варшаўскі завод ім. Каспшака. ЦАФ. Фото Кандрацкі.

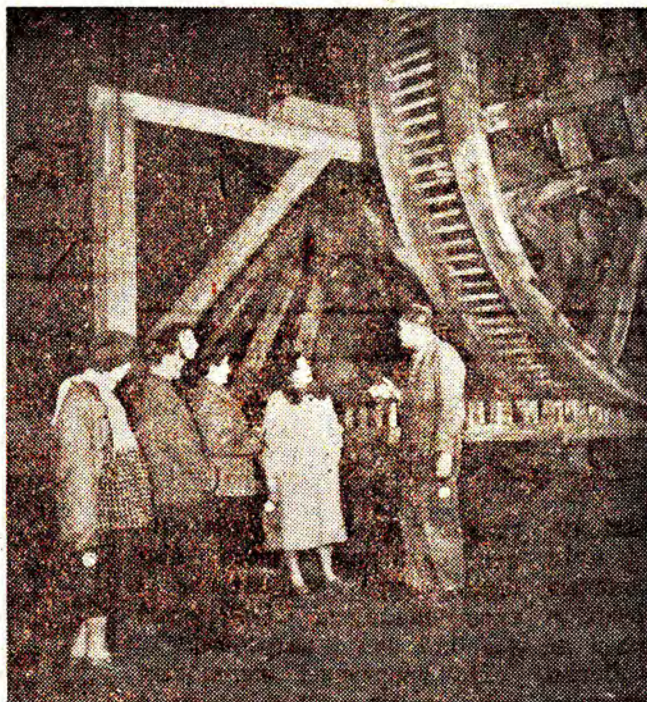

Дзед мароз надта запрацаваны — як кажуць мае поўны рукі працы. ЦАФ — фото Шыперка і Медза.

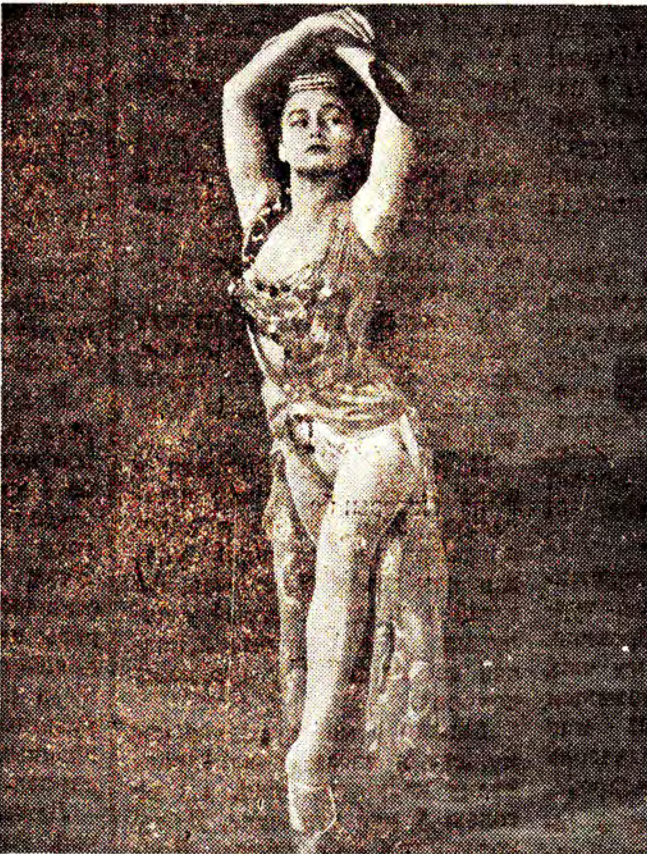
Зараз можна сказаць, што ўжо наступіла сапраўдная зіма. Снег завеяў дарогі, у некаторых месцах нават аўтамабілі не могуць курсіраваць.

А вось у Швейцарыі жыхарам горскіх мясцовасцей снег дапамагае забяспечыцца апалам. Фото — ЦАФ.

У Вялічцы пад Кракавам знаходзіцца славутная ва ўсім свеце шахта солі. Багатая яна ў вялікія паклады солі знаходзячыя ў саставў вялікіх падкарпацкіх залежаў, якія займаюць 500 км даўжыні — ад Віслы па самую Малдавію. Нядаўна знойдзена тут шахту з 960 года.

На здымку: манеж, якім карысталіся ў шахце ў XVI стагоддзі. ЦАФ. Фото — Бараноўскі.

На Міжнародным танцавальным конкурсе, які адбыўся ў Верцэлі ў Італіі, 22-гадовая Марыя Бадмаеф — танцаўшчыца Дзяржаўнай оперы ў Варшаве атрымала сярэбраны медаль і ганаровую грамату.

На здымку: Марыя Бадмаеф у «Фантане Бахчысараю». ЦАФ. Фото — Кубяк і Матушэўскі

Усякая ўсячына

БУРМІСТР І РАКА.

Між Аўстрыяй і Чэхаславакіяй плыве рака Мальч, якая штогод выліваецца з берагоў прычыняючы жыхарам мясцовасці Леапальдшляг шмат шкод.

Вырашана рэгуляваць гэту раку. Але каб гэтая рэгуляцыя была карыснай, неабходным з'яўлялася рэгуляваць і чэшскі берег ракі. Па гэтай справе ўлады Леапальдшляга звярнуліся да вышэйшых улад.

«Што?! Дамаўляцца з чэхамі? І то падчас халоднай вайны? Ніколі!»

А рака вылівалася і ў далейшым. Закончылася халодная вайна, а ўлады яшчэ раз адказалі, што «існуе шмат болей важнейшых спрэчных праблем, якія ў першую чаргу трэба ўладзіць з Чэхаславакіяй».

Насталі асеннія дажджы і зноў узнікла небяспека паводкі. Але тут ужо цярплівасць бурмістра Леапальдшляга вычарпалася. Разам з сваім сакратаром паехаў ён на чэшскі бок і дамовіўся з чэхамі.

На працягу поўгадзіны ўладзіў усё тое, што «ўрадавыя ўстановы» уладжвалі на працягу 10 гадоў. Раку ўжо рэгулюецца супольнымі сіламі аўстрыйскіх і чэшскіх сялян.

Вось што значыць суіснаванне.

МЯДЗВЕЖЫ БАЛЬ.

Некалькі тыдняў таму назад вялізны мядзведзь, якому надакучыў голад вылез з свайго логвішча ў горах Абруццы і пайшоў у вёску Кастэль ды Сангр. У гародзе аднаго гаспадара выеў з 11 вулляў мёд. На дэсерт натрос сабе яблык і груш. Наеўшыся ўволю хацеў выйсці з гарода. Нажаль жывот так патаўсцеў, што не мог «ушчыбіцца» праз дзіру ў плоце і такім чынам застаўся ў гародзе аж да раніцы. Зранку гаспадары злавілі яго і адвезлі ў зоалагічны сад.

ГРЫБ — ГІГАНТ.

Жыхары італьянскай мясцовасці Сан Перо ды Бан'ё былі сведкамі незвычайнага здарэння. Вось работнік Пятро Нані прынёс на кірмаш грыба які важыў 20 кілограмаў. Знайшоў ён яго ў недалёкім горным лесе. Аднака-ж ва ўсёй аколіцы не знайшлося такой сям'і, якая магла-б спажыць такога вялікага грыба і таму шчаслівы аматар быў вымушан парэзаць яго на пяць частак аб 4-ох кілограмах кожная!...

НАЦЫЯНАЛІЗМ — ВОРАГ СОЦЫЯЛІЗМА

На ваяводскай справаздачна выбарчай партыйнай канферэнцыі ў Беластоку, якая адбылася два тыдні таму назад, між іншымі справамі былі парушаны справы хвалюючыя беларускае насельніцтва. У сваіх выступленнях удзельнікі спрэчак звярталі ўвагу канферэнцыі на нацыяналістычныя антыбеларускія настроі на Беласточчыне, якія пачалі распаўсюджвацца пасля VIII Пленума ЦК ПЗПР.

— Беларусаў — гаварыў настаўнік з Гайнаўскага павета, Мікола Самосюк — моцна страшаць польскія нацыяналісты, моцна праследваюць, пагражаюць нават забойствам.

—Ёсць выпадкі ў нашым павеце, што ў выніку пагроз з ПГР-аў на вернутых землях беларусы вяртаюцца ў свае беларускія вёскі. Цяпер вядзецца нават дыскрымінацыя да абсальвентаў беларускіх школ. Узіраючыся на гэтую справу многія беларусы забіраюць сваіх дзяцей з беларускіх школ і пасылаюць у польскія.

Са зместу выказванняў дэлегатаў, якія парушылі справы нацыяналізму, ясна вынікала, што варожыя элементы, якім не падабаецца будаўніцтва соцыялізма ў нашай краіне імкнуцца распаліць нянавісць да нацыянальных меншасцей.

У Беластоцкай канферэнцыі прымалі ўдзел: член Цэнтральнага Камітэта ПЗПР Ежы Штахельскі і сакратар ЦК ПЗПР Уладыслаў Матвін. Выступаючы з прамовай у спрэчках між іншым закранулі яны пытанне нацыяналізму.

— Трэба правільна ацэньваць актыўнасць варожых элементаў, якія хочуць выкарыстаць дэмакратызацыю нашага жыцця для сваіх мэтаў — гаварыў міністр Штахельскі. Выясняюцца заядлыя атакі накіраваныя на цэлую Партыю і на асобных дзеячоў. Ёсць атакі на партыйны апарат, ёсць антысовецкія выступленні, антысеміцкія, антыбеларускія і іншыя.

Трэба асабліва падкрэсліць патрэбнасць развіцця нашай шырокай палітычнай дзейнасці ў кірунку ліквідацыі антысемітызма і антыбеларускіх настрояў.

Пазней аб справах нацыяналізму ў сваім выступленні гаварыў сакратар ЦК ПЗПР тав. Матвін. Выказаў ён погляд Цэнтральнага Камітэта нашай Партыі на справы нацыяналізму. Гаворачы аб галоўных напрамках варожых выступленняў, тав. Матвін сказаў: — «Першы вораг — гэта нацыяналізм. Выступае ён у справах беларускіх, яўрэйскіх і украінскіх. Нацыяналізм выступае не толькі ў нашых унутраных справах, але таксама і ў справах нашых суадносін з Совецкім Саюзам. Апошнім часам мы ачысцілі гэтыя суадносіны з многіх несправядлівасцей. Ёсць аднак такія людзі, якія не хочуць нармалізацыі іх, а наадварот хочуць іх аслабіць і парваць. Супроць нацыяналізму за інтэрнацыяналізмам выступаюць не толькі інтарэсы нашай дзяржавы. Інтэрнацыяналізм мае таксама вялікае значэнне для ўсяго міжнароднага рабочага руху на будучыню. З выступлення тав. Матвіна і тав. Штахельскага ясна вынікае, што нацыяналізм — гэта страшны вораг нашага соцыялістычнага будаўніцтва. Яго трэба рашуча з усёй сілы ліквідаваць.

Ваяводскае партыйнае кіраўніцтва звярнула вялікую ўвагу на гэту справу. Таму ў дакладзе прачытаным сакратаром тав. Ляскоўскім ёсць накрэсленае заданне ваяводскай партыйнай арганізацыі, адносна ліквідацыі нацыяналістычных тэндэнцый.

У дакладзе, між іншым, чытаем: «Заданнем партыйных арганізацый, заданнем інстанцый і ўсіх членаў Партыі з'яўляецца рашучае супрацьпастаўленне ўсялякім нацыяналістам. Нам трэба зрабіць усё, што толькі можа наша беластоцкая партыйная арганізацыя, каб забяспечыць поўную чалавечую годнасць і свабоднае развіццё культуры нацыянальных меншасцей, а асабліва беларускай і літоўскай.

У штодзённай нашай партыйнай працы, трэба стварыць такую атмасферу, каб нашы браты беларусы свабодна адчувалі сябе саўладальнікамі і саўдзельнікамі нашай соцыялістычнай радзімы».

Усё беларускае насельніцтва ў Польшчы хоча жыць і будаваць соцыялізм разам з палякамі, хоча жыць у згодзе з усімі нацыямі, ды і таму з вялікай радасцю вітае выступленне нашай Партыі ў абароне беларускіх спраў. Усіх беларусаў моцна цешыць тое, што партыя выступае востра супроць усякіх нацыянальных тэндэнцый.

М. Х.

Масква — вокам турыста

Масква аб чым ужо не раз пісалася — вельмі кантрасная. Гэта горад трох кантрастаў, як быццам у адной Маскве тры Масквы. Побач з 19-вечнымі каменнымі дамамі стаяць яшчэ старыя драўляныя будынкі, а між імі ўрэзваюцца і распіраюць вялікія, новыя. Побач з шырокімі вуліцамі Масква мае шмат крутых і вузкіх перавулкаў.

Масква здзіўляе нас перадусім гэтымі шырокімі вуліцамі, па якіх плывуць хмары легкавых і грузавых аўтамабіляў, а таксама вялікім рухам у цэнтры горада, дзе тратуары часта не могуць змясціць натоўпу пешаходаў. Не гледзячы на вялікую колькасць сродкаў камунікацый, вулічны рух адбываецца спраўна, ён дасканала рэгуляваны. На працягу майго месячнага знаходжання не сустрэў ніякага няшчаснага выпадку. Месцы пераходаў для пешаходаў на скрыжаваннях вуліц вызначаюць белыя лініі.

Усе поўнасцю падпарадкоўваюцца правілам вулічнага руху. Увечары, калі Масква загараецца тысячамі агнёў, гэтыя месцы абазначаны з двух бакоў электрычнымі лямпамі з напісам «переход». Тыя, якія не паспеюць перайсці, на сярэдзіне вуліцы могуць бяспечна затрымацца на спецыяльна вызначаных «островках».

Шафёры не робяць на вуліцы гонак, не заязджаюць адзін другому. Аўтамашыны заўсёды точацца сваім шляхам. Важнае таксама і тое, што я ніколі не чуў гэтак характэрных у нас лаянак шафёраў. У нас хай хтось улезе пад колы, пасыплюцца на яго «ясныя халеры», «малпы» і шмат іншых нецэнзурных слоў. Тут шафёр не крычыць адзін на другога на сваю «ахвяру», якая ўзадумленні ўлезла пад колы машыны. Ён толькі прыпыніцца нічога не кажучы і едзе далей. Трэба сказаць, што мы павінны вучыцца ветлівасці ў масквічоў. Той, да каго звернешся з нейкім запытаннем, неадкладна спяшае з растлумачэннем. Здарылася мне аднойчы скарыстаць з паслугі пешахода. Той, каб паказаць патрэбную мне вуліцу, шоў са мной даволі доўга, давёў да таго месца, адкуль далей можна было лёгка трапіць. У нас больш за ўсё пачуем «не ведаю». Зрэшты прыезджы можа падыйсці да кіёска «справочная» і за 20 кап. даведацца дзе знаходзіцца тая ці іншая вуліца, дзе можна даведацца пра згубленыя дакументы, што сёння ставіцца ў тэатры, а за 50 кап. — дзе жыве цётка ў Маскве.

Людзі ў Маскве ветлівы і ўслужныя. У кіно ніхто не пхаецца, не змагаюцца локцямі і далонямі за ўваход у трамваі ці аўтобусы. Тут трэба падкрэсліць, што ў гарадской камунікацыі Масквы няма такой мітусні, як напрыклад у нас, у Варшаве. Не здаралася мне чакаць на аўтобус ці трамвай даўжэй чым 5 мінут. Можа таму, што ў значнай меры дапамагае метро. Што 3 мін. ад'яздждае электрычны поезд. За 50 кап. можна ездзіць не выходзячы на верх па ўсіх прыпынках нават цэлы дзень.

Выгляд метро, выклікае ў нас прынамсі пачуццё зайздрасці, што не маем такой надзвычайнай камунікацыі. Гэта — напэўна нейкі там па чарзе «камунікацыйны цуд свету» можа толькі надта перагружанае мармурам і пазалачэннямі, але ідэальна чыстае і дасканала вентыляванае.

Рухомыя ўсходы метро паглынаюць і выкідаюць тысячы людзей. Знікаюць і з'яўляюцца ўсё новыя твары. Акідаюць позіркам адзін другога. Трывае вечны рух. Тут можна зрабіць агляд, убачыць задуманую ці ўсмехнутую твар, чытаючага масквіча, ці падарожных з багажом.

Калі гаворыцца аб агульнай шэрасці адзення людзей, то ў гэтым ёсць многа праўды. Справа барацьбы за паляпшэнне асабістага выгляду, якасці — сталася ў сучасны момант адной з важных спраў. Людзі, якія маюць ужо часта тэлевізары, электрычныя пралькі, аўтамашыны, хочуць таксама добрага і элегантнага адзення.

У гэтай барацьбе ў першых радах крочаць жанчыны. Што-ж тут утойваць, цяжкія ўмовы жыцця савецкага грамадства ў гадах індустралізацыі, у гады вайны і непасрэдна ў пасляваенных гадах не спрыялі дагэтуль таму. Аднака-ж ахвота падабацца, гэтак уласцівая жанчынам, ломіць усялякія труднасці. Савецкія жанчыны ў сваёй барацьбе за правы густоўнага і шыкоўнага выгляду напатыкаюць на пэўныя цяжкасці. З аднаго боку аказваюць уплыў сілы прызвычаення, з другога — боязнь перад дагэтуляшняй грамадскай думкай.

У магазінах можна ўбачыць новыя мадэлі абутку, адзення. ГУМ напрыклад, мае ўласную майстэрню сукенак, забяспечаную навейшымі мадэлямі. Арганізоўваюцца таксама выстаўкі мод. Наогул тэкстыльныя і скураныя выбары ў параўнанні з іншымі — дарагія. Мужчынскае асенняе паліто каштуе 800 — 1600 рублёў, туфлі 200 — 500 рублёў, мужчынская кашуля 40 — 150 рублёў. Таксама дарагія білеты ў тэатр, хоць апошнім часам зніжана цэны. Білет ў тэатр каштуе 20—25 рублёў, а ў оперу — да 33 рублёў (І-ыя месцы). Але напрыклад, тэлевізар можна купіць за 800 рублёў, фотаапарат за 750 рублёў, новую аўтамашыну «Масквіч» за 14 тысяч рублёў, кілограм масла — 22 рублёў, а кілограм чорнага хлеба за 1,40 кап. З гэтага відаць, што наогул харчавыя тавары танейшыя чым у нас у паўтара да двух разоў, не гаворачы ўжо аб большасці прамысловых тавараў.

Масква мае, таксама як і Варшава, свае недахопы. Адным з такіх вельмі важных недахопаў з'яўляецца будаўніцтва жыллёвых дамоў. Гэтая праблема 8-мільёнай Масквы мае быць часткова вырашана ў 6-ай пяцігодцы, у якой прадугледжана пабудаваць жыллёвыя дамы на агульную плошчу каля 9 мільёнаў квадратных метраў, у 2,5 разы больш чым у 5-ай пяцігодцы. Гэта значыць, што ў Маскве будуць спраўляць наваселле кожны год прыблізна 60.000 сем'яў.

З кожным годам змяняецца выгляд Масквы і ўзнімаецца жыццёвы ўзровень яе жыхароў.

В. ШЭШКО

МАСКВА СЁННЯ

На Вялікай Садавой вуліцы.

Весткі з культурнага жыцця ў БССР

«НАРЫСЫ ПА ГІСТОРЫІ БЕЛАРУСКАЙ ЛІТАРАТУРЫ.

Дзяржаўнае вучэбна-педагагічнае выдавецтва БССР выдала працу навуковых супрацоўнікаў Інстытута літаратуры і мастацтва Акадэміі навук БССР — «Нарысы па гісторыі беларускай літаратуры».

У кнізе разглядаюцца важнейшыя творы беларускай літаратуры — ад першых помнікаў пісьменнасці да нашых дзён, асноўныя этапы развіцця беларускай літаратуры дакастрычніцкага часу і савецкага перыяду, характарызуюцца ўзаемасувязі славянскіх літаратур.

Асобныя артыкулы прысвечаны творчасці Дуніна - Марцінкевіча, Францішка Багушэвіча, Янкі Лучыны, Адама Гурыновіча, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Алаізы Пашкевіч (Цёткі) Максіма Багдановіча, Змітрака Бядулі, Кандрата Крапівы, Паўлюка Труса, Кузьмы Чорнага, Міхася Лынькова, Пятруся Броўкі, Пятра Глебкі, Аркадзя Куляшова, Эдуарда Самуйлёнка, Максіма Танка.

СЛАУНЫ ЮБІЛЕЙ

Ужо 35 гадоў існуе Беларускі дзяржаўны універсітэт ім. В. І. Леніна. У лістападзе 1956 года грамадскасць Беларусі адзначыла гэты юбілей.

БДУ паўстаў у 1921 годзе.

Са сцен універсітэта выйшла шмат выдатных беларускіх дзеячоў кожнай галіны жыцця.

У ім вучыліся м. інш і такія вядомыя беларускія пісьменнікі як: Кандрат Крапіва, Кузьма Чорны Пятрусь Броўка, Пятро Глебка.

Сёння на беларускім універсітэце навучаецца звыш 5,5 тысяч студэнтаў.

НАШ ЛЮБІМЫ ПІСЬМЕННІК

У 1956 годзе мінула 70 год з дня нараджэння вялікага нашага пісьменніка Змітрака Бядулі. Гадавіну гэтую радасна адзначыла грамадскасць Беларусі, асабліва беларуская моладзь, якой Змітрак Бядуля з'яўляецца любімым пісьменнікам. Яго творы: «Салавей», «Язэп Крушынскі», «У дрымучых лясах», шматлікія вершы — карыстаюцца папулярнасцю, бо напісаны цікава, проста жывой, зразумелай беларускай мовай. У сувязі з 70 гадавінай з дня нараджэння пісьменніка, Дзяржаўнае выдавецтва БССР выдала збор твораў Змітрака Бядулі ў 4 томах.

ЛАТЫШСКІ АНСАМБЛЬ У МІНСКУ

У Мінску адбыўся канцэрт Латышскага ансамбля песні і танца.

Мінчане былі захоплены багатым рознастайным рэпертуарам, тэхнікай выканання і прыгожасцю касцюмаў.

Рэпертуар Латышскага ансамбля складаюць м. інш. і беларускія песні.

На канцэрце ў Мінску гэты хор выканаў беларускую народную песню «Саўка, ды Грышка».

НОВАЕ КНІГАСХОВІШЧА

У Мінску ёсць вялікая Дзяржаўная Бібліятэка БССР ім. В. І. Леніна. Кніжны фонд бібліятэкі няспынна павялічваецца. Памяшканне, у якім змяшчаецца бібліятэка з'яўляецца малым. Таму зараз побач бібліятэкі будуецца новы будынак, разлічаны на змяшчэнне ў ім 2,5 мільёнаў томаў кніг. Акрамя бібліятэкі будуць тут чытальныя залы беларускай літаратуры, работнікаў мастацтва, музычны пакой. Гэтае кнігасховішча будзе адным з буйнейшых у Савецкім Саюзе.

НОВЫЯ СПЕКТАКЛІ.

У Дзяржаўным рускім драматычным тэатры імя М. Горкага ў Мінску, адбылася прэм'ера па п'есе «Каменнае гняздо» фінскага драматурга Х. Вуалійокі. Спектакль паставіў В. Фёдараў.

Гродзенскі абласны драматычны тэатр паказаў спектакль «Наша Дачка» Л. Куліджанава і Я. Сегель. П'еса прысвечана сённяшняму дню і расказвае аб жыцці савецкіх людзей.

АГЛЯД РАЁННЫХ БІБЛІЯТЭК

У рэспубліцы пачаўся агляд бібліятэк на званне «Лепшая раённая бібліятэка вобласці». Да ўдзелу ў аглядзе прыцягнуты актывісты культасветработы, выкладчыкі школ, работнікі выканкомаў райсаветаў.

КАНФЕРЭНЦЫЯ ЧЫТАЧОЎ

Па просьбе работнікаў Міністэрства сельскай гаспадаркі, супрацоўнікі бібліятэкі імя М Горкага падрыхтавалі канферэнцыю чытачоў па твору «Сустрэнемся на барыкадах» П. Пестрака.

На канферэнцыю былі запрошаны і былыя ўдзельнікі рэвалюцыйнага падполля Заходняй Беларусі Н. Арэхво, В. Самуцін, Д. Розеншайн.

П. Пестрак, які прысутнічаў на канферэнцыі, падзякваў за каштоўныя заўвагі і абяцаў улічыць іх пры далейшай рабоце.

БЕЛАРУСКІ ГІСТОРЫКА - КРАЯЗНАЎЧЫ МУЗЕЙ.

Праз два гады на Цэнтральнай Плошчы Мінска, будзе пабудаваны прыгожы будынак гісторыка - краязнаўчага музея, праект якога склалі беларускія архітэктары Т. Бенедзіктаў і Г. Заборскі.

Будынак музея будзе адным з прыгажэйшых у Саюзе. На першым паверсе размесціцца аддзел прыроды, на другім і трэцім — аддзел гісторыі Беларусі.

КАНЦЭРТ НАРОДНАГА ХОРУ

У Крупскім раённым Доме культуры адбыўся канцэрт выязной групы артыстаў вядомага Беларускага народнага хору пад кіраўніцтвам Г. Цітовіча.

Жыхары гарадскога пасёлка з цікавасцю праслухалі беларускія, рускія і польскія песні ў выкананні артыстаў Я. Фёдарава, П. Акулёнак і іншых.

«САЛАВЕЙ» НА СЦЭНЕ ТЭАТРА ІМ. ЯНКІ КУПАЛЫ.

У апошнім часе Беларускі драматычны тэатр ім. Янкі Купалы паставіў п'есу вядомага беларускага пісьменніка Змітрака Бядулі «Салавей».

Аб беларускай асвеце ў Бельску

Вуліца імя Міцкевіча ў Бельску цягнецца ў бясконцасць. Нарэшце! «Пачатковая школа і Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання ў Бельску - Падляскім» — чытаю польскую шыльду на вялікім, шэрым будынку (Чаму толькі польская шыльда?).

Дырэктара ліцэя, грам. Яраслава Кастыцэвіча, знаходжу на другім паверсе, у настаўніцкім пакоі.

З рэпрадуктара аднекуль з вуліцы даносяцца сігналы Кракаўскай Астранамічнай абсерваторыі. Поўдзень. У некаторых класах ужо заканчваюцца апошнія ўрокі.

Раптам недзе грымнуў аркестр.

— Рэпеціруюць. — Кастыцэвіч ласкава ўсміхнуўся.

Вучнёўскі аркестр пры Агульнаадукацыйным ліцэі існуе 4 год і яшчэ аж дагэтуль няма з кім канкураваць! Чаму? Бо ва ўсёй Польшчы ў агульнаадукацыйных школах няма вучнёўскіх аркестраў! Не існуюць. Дырыжорам аркестра з'яўляецца грам. Язэп Сэмк. Аркестр карыстаецца вялікай папулярнасцю. Даваў канцэрты ў Гайнаўцы, Семятычах, Беластоку, быў у Гарасімавічах (Сакольскі павет). У Бельску ніводная ўрачыстасць не адбылася без удзелу гэтага аркестра! Аркестранты набылі такой дасканаласці, што ў выпадку адсутнасці дырыжора, рэпеціруюць самі.

Асцярожна прачыняем дзверы ў клас XI «а» дзе пераважна рэпеціруе аркестр. На пачарнелых ад старасці партах поўколлем размясцілася шматлікая група аркестрантаў.

Пазіраю налева і... сваім вачам не веру! Побач сцен, да паловы засланяючы вокны, стаяць шафы.

— Гэта наша бібліятэка інфармуюць мяне.

Агульнаадукацыйны ліцэй з беларускай мовай навучання ў Бельску - Падляскім знаходзіцца ў вельмі дрэнных памяшкальных умовах. Займае ён усяго толькі палову будынка: частку першага паверху і другі паверх (рэшту займае польская пачатковая школа). Дырэкцыя не мае нават сваёй канцылярыі. Усё сціснута ў настаўніцкім пакоі. Усе школьныя ўрачыстасці, урокі па фізкультуры, школьныя вечарынкі адбываюцца ў вузкім, цёмным калідоры. Калідор на другім паверсе (бо толькі гэтым выключна ўладае ліцэй) застаўлены шафамі, навуковымі дапаможнікамі, фізкультурнымі прыладамі.

— А дзе ў вас школьныя лабараторыі? — пытаю. Праводзяць мяне да дзвярэй, на якіх красуецца каліграфічны надпіс: «Фізічны кабінет».

Ці толькі фізічны? У невялікім пакойчыку густа застаўленым (ізноў) шафамі і сталамі змяшчаюцца не толькі фізічны, але ўсе кабінеты. Няўжо і тут абавязвае бюровая эксмісія?!

«А ў полі, полі пад ракітай»... — нечакана перарывае мае сумныя разважанні шматгалосы спеў. Рэпеціруе славуты хор гэтай школы. Існуе ён амаль ад часу паўторнага адкрыцця школы ў 1949 г. Праз увесь час кіруе ім праф. Станіслаў Максімовіч — таленавіты, усёй душой і сэрцам замілаваны ў гэтай справе чалавек. За вядзенне хору атрымлівае (о іронія!) 100 зл. у месяц! (Раней атрымліваў яшчэ менш).

Цэлае шчасце, што гэты ахвярны чалавек не можа жыць без песні, бо ў іншым выпадку... самі ведаеце. У сучасны момант хор налічвае 110 чалавек. Мае ён сваю багатую традыцыю. Па некалькі разоў выступаў у многіх мястэчках і вёсках. Неаднаразова ўдзельнічаў у аглядах мастацкай самадзейнасці ў Беластоку, удзельнічаў у Цэнтральным аглядзе мастацкай самадзейнасці ў Варшаве.

Выдатна працуе дэкламатарскі гурток, які налічвае 15 чалавек. Выключна таленавіта дэкламуе вершы ўдзельніца гэтага гуртка, Вера Нечыпарук, вучнёўка «X а». Ад 1949 г. існуе 20-ці асабовы танцавальны гурток.

Так. Моладзь вельмі ахвотная, энергічная, моладзь хоча культурна праводзіць час. У такіх умовах не вельмі так лёгка здзейсніць свае задумы, калі ў класах ледзь можна прайсці між шарэнгамі парт і сцяной шаф з другога боку, калі ў «XI б» трэба каб цэлы дзень гарэлі электрычныя лямпачкі, ды-й не толькі ў «XI б»...

У V, VI і VII класах Пачатковай школы таксама не лепш. Я-б сказаў: горш! Удвая горш! Падыходзім да старога будынка з сінусаідальнымі сценамі.

— Вось тут і Пачатковая школа — паведамляюць. (II, III і IV класы знаходзяцца пры Педагагічным ліцэі. Чаму?).

— До-обры-ы дзень — хорам вітаюць вучні. Разглядаюся.

Не, гэтак немажліва. Унутрана пратэстую. Гэта-ж наша будучыня, трэба ім стварыць добрыя ўмовы для вучобы. Маем-ж за сабой 12 год народнай, нашай, улады...

Даволі ўжо маю гэтых экскурсій па класах, ад хваляванія шуміць у галаве.

— А, як у вашай школе маецца справа з падручнікамі і іншымі навуковымі дапаможнікамі? — змяняю тэму.

І вось што! У беларускай сярэдняй школе на беларускай мове выкладаецца толькі: беларуская мова, латынская мова і матэматыка. Прычына? Няма адпаведных падручнікаў.

Падручнікі Мінскага выдавецтва з'яўляюцца непрыдатнымі для школьных праграм у Польшчы. Гэта цалкам зразумела. Але што робіць нашае школьнае выдавецтва ў Варшаве? Ці не час ужо падумаць аб падручніках для нашых сярэдніх школ!

Шмат у гэтым напрамку можа здзейнічаць Беларускае грамадска - культурнае таварыства. Справа-ж у поўнацэнных кадрах беларускай інтэлігенцыі.

Агульнаадукацыйны ліцэй у Бельску - Падляскім мае свае багатыя, прыгожыя традыцыі ў якіх напэўна магла-б пазайздросціць ні адна іншая, не толькі беларуская школа. Выпускнікі гэтай школы працуюць

(Працяг на стар. 5).

З УСПАМІН ХАРЫСТКІ

Было гэта так. На рэпетыцыі сказалі нам, што Ваяводскі камітэт партыі ў Беластоку просіць выступіць на партыйнай канферэнцыі са сваёй праграмай. Харысты замітусіліся. Нічога дзіўнага. Нештодзённая-ж гэта падзея. 500 чалавек будзе нас слухаць. І страшна — каб хоць удалося.

Скончылася песня і зала загрымела бурлівымі апладысментамі. І так было ўжо пасля кожнай песні.

Нават больш. Пасля народных беларускіх песень апладысменты змяняліся ў авацыі. «Біс, біс» — прасілі слухачы

Калі канферанс аб'явіла, што канцэрт ужо

Выступленне нашае мела адбыцца ўзаўтра ў 20 гадзін увечары. Але мы згодна пастанавілі зыйсціся ў 17-гадзіне, каб яшчэ раз правесці, так сказаць, генеральную рэпетыцыю.

Апошнія падрыхтаванні: папраўленне прычоскі, кашулі, фартушка, чаргоўна ідзем у зал і стаем кожны на сваім месцы. Шматлікія ўдзельнікі канферэнцыі вітаюць нас воплескамі. Пры гэтулькіх гледачах мы выступалі першы раз. Наш дырыжор Людміла Іванаўна Панько падае тон першай песні «Партыі слава».

Прыязна, лёгка ўсміхаецца да нас і страх паволі знікае. Пачынаем чуцца артыстамі.

закончан, падняўся шум: «за мала» (а спявалі мы каля 40 мінут).

Уставалі дэлегаты з паасобных паветаў Беласточчыны і запрашалі прыехаць да іх.

Гэты першы, публічны канцэрт нашага хору — знаменальная падзея, здаецца не толькі для харыстаў. Людзі ўбачылі беларускі хор і пачулі беларускую песню.

Сакратар ЦК тав. Матвін у другім дню канферэнцыі (мы выступалі ў першым) падчас сваёй прамовы сказаў' «беларускі хор застаўляе нас думаць не толькі аб культуры беларускай, але аб палітыцы ў адносінах да беларусаў». В. Л.

Аўтабіяграфія

(Працяг са стар. 1)

Ва ўсіх установах чулася толькі рускую мову, большасцьураднікаў — рускія, у школах тое самае. Аднойчы, з адным КПЗБ-оўцам я доўга размаўляў на гэтую тэму. Першыя хісткія нясмелыя парасткі сумнення, расчараванія хутка раслі ў маім сумленні.

Пасля ўначы недзе «знікалі» дзеячы Грамады, выдатныя КПЗБ-оўцы і іншыя дзеячы беларускага нацыянальна-вызваленчага руху на Беласточчыне.

Людзі шапталі, што арыштавала іх НКВД, як шпікоў і дыверсантаў у рабочым руху. Я ніколі ў гэта не паверыў, бо іх добра ведаў як ідэйных, ахвярных комуністаў - барацьбітаў. (Загінулі яны, з рук сталінцаў! Ці цяпер хто падумаў аб іх рэабілітацыі!??).

людзі. Народ маўчаў. Я тлумачыў сабе, што калі гэта патрэбна дзеля дабра соцыялізма, то відавочна так павінна быць. Інакш таксама я ўяўляў сабе калектывізацыю гаспадаркі.

Гітлераўская акупацыя ізноў прымусіла нас ісці ў падполле. Арганізацыя, партызаны, лістоўкі і разведка — цалкам мяне захапілі. Біў гітлераўцаў і марыў аб свабодзе.

У 1944 годзе другі раз вітаў я Чырвоную Армію. Арганізавалася народная ўлада. Мала засталося ў жывых старых комуністаў.

Узяліся мы аднак ізноў за работу, а было яе тады нямала. Арганізуючы народную ўладу, закладаючы партыйныя арганізацыі, часта трэба было браць у рукі аўтамат і ісці граміць фашыстоўскія банды.

Шмат беларускіх дзеячоў пакінула свае родныя вёскі і выехала ў Совецкі Саюз, многія загінулі ад бандыцкіх куль, некалькі старых комуністаў ізноў недзе «знікла» уначы «дзеля дабра соцыялізма» — берыяўцы дзейнічалі.

Першыя гады народнай улады праходзілі ў безупыннай барацьбе і напружанай працы, не было часу на філасофскія разважанні. У 1948 годзе адбыўся радыкальны паварот у палітыцы нашае партыі. Разам з усёй партыяй я клеймаваў Гамулку, Ціта, дзейна падтрымліваў новую палітыку ў вёсцы.

Часам і нараджаліся нейкія сумненні, зрэшты камісія партыйнага кантролю вельмі хутка разлічвалася з такімі, што адважваліся «сумнявацца».

Мінала шасцігодка. Штогод ПКПГ публікавала «даўжэзныя» паведамленні аб нашых дасягненнях. Лічбы гаварылі так, а жыццё інакш. Лічбы гаварылі, што жыццёвы ўзровень безупынна павышаецца, а ля крам стаялі ўсё большыя чаргі. Лічбы гаварылі аб развіцці сельскай гаспадаркі, а ў маёй вёсцы ў сялян валіліся хаткі і гумны, зімой у печах палілі «плотам». У размовах з людзьмі адчувалася горыч. Здавалася мне аднак, што гэта толькі часовыя цяжкасці, што наш шлях не з'яўляецца лёгкім. і г. д.

Смерць Сталіна прымусіла мяне дадумвацца многага. Усе вакол мяне спрачаліся, крытыкавалі (часам непарушныя правілы), бачылі больш ніж я — мне не можна было так рабіць, сумленне комуніста прымушала верыць ва ўсё тое, што прапаведвала партыя.

У мяне адбывалася ўнутраная барацьба. На партыйных сходах гаварылася сухой стандартнай мовай. Пасля сходаў члены партарганізацыі ціха гаварылі паміж сабой аб цяжкасцях, аб тым, што ўсё даражэе, «трыманні за морду», судах, праследваннях старых дзеячоў.

Тут мая вера, што ўсё гэта дзеецца «дзеля дабра соцыялізма» моцна пахіснулася.

XX-ты З'езд КПСС, культ асобы, справа Югаславіі і Райка ўздзейнічалі на мяне, як кубак халоднай вады. У мяне нешта ўнутрана пачало ламацца, адчуў у сябе вялікую пустку. Я аднак быў комуністам, не мог паддавацца толькі адчуванню.

Мабыць першы раз у жыцці я смела выступаў на партыйным сходзе — дух XX З'езду ажывіў нас, людзям адкрываліся сэрцы і зашнураваныя вусны.

Познань, потым VIII Пленум, прамова Гамулкі, хада падзей, за якімі не паспявала чалавечая думка. Каторы ўжо раз я перажываў нешта вялікага, што адразу не мог зразумець.

Старыя ўяўленні, за якія я столькі-ж гадоў змагаўся як комуніст пачалі ў мяне змагацца з новымі, якія «наступалі» на ўсім фронце».

Шчырыя размовы з людзьмі, слова суверэнітэт, — гэта-ж новае, гэта-ж праўда, якую мы на працягу цэлых год не маглі зразумець.

Трагедыю Венгрыі перажываю, як чалавек, і, як комуніст. Аднолькава турбуе лёс соцыялізма, як і нацыянальныя справы венграў. Вось да чаго даводзіць патаптанне нацыянальнай гордасці, вось да чаго давёў сталінізм!

Як комуніст перайшоў я ў сваім жыцці цяжкі шлях. Часам аднак здаецца мне што толькі цяпер пачынаю быць комуністычным дзеячом — а мо' і на самай справе так?

Цяпер шмат чытаю, слухаю прамоў, бываю на сходах, прыслухоўваюся да галасоў простых людзей, колькі-ж розных спраў пачынаю разумець толькі цяпер. У сучасны момант інакш бачу нацыянальную праблему, па-іншаму разумею словы: комунізм і народ. Значыць, чалавек безупынна вучыцца.

А. О.

Радасна, калі развіваецца беларуская асвета, калі людзі самі выказваюць думку аб патрэбе вывучаць родную мову але сумна, калі людзі лёгкадумна, недаверліва да гэтага адносяцца.

Беларусы ў вялікай колькасці жывуць у паветах: Гайнаўскім, Бельскім, Беластоцкім, Семятыцкім, Сакольскім і Дуброўскім. Калі глянуць на колькасць школ у гэтых паасобных паветах, сэрца не затрапеча ад радасці. Не скажаш: малайчыны беларусы — кахаюць і даражаць сваёй мовай, клапацяцца, каб і дзеці іх раслі ў любві і пашане да гэтай мовы і да свайго народа. На жаль не скажаш так. А так хацелася-б сказаць, так хацелася-б каб і было так. Мо' калі і будзе. Я веру, што прыдзе час, калі беларусы як адзін прачнуцца са сну, скінуць з сябе беспадставы сорам, лёгкаважанне за беларускую мову і беларускую нацыянальнасць. Веру, бо ведаю, што ў кожным беларусу, нават у тым, што сароміцца гэтага, тліцца іскра любві і прывязанасці да ўсяго беларускага. Навошта-ж таіць яе? Няхай яна гарыць ясным полымем! У сапраўднасці беларусу не тое сорам, што ён з'яўляецца беларусам, а іменна тое, што ён сароміцца гэтага.

Не можна сароміцца свайго народу, хай ён будзе нават вельмі малым, тым болей не можна гэтага рабіць, калі гэты народ складае нацыянальную групу да 15 мільёнаў чалавек. Наш, беларускі народ, наша мова, наша культура не ўзніклі нядаўна. Усяму свету вядома, што ужо 1.000 год жыве беларускі народ і за гэтыя 1.000 год ён стварыў сваю багатую, прыгожую мову, нацыянальную культуру і літаратуру. Усё гэта вучыць цяпер нас, беларусаў ганарыцца, а не сароміцца свайго, імкнуцца пазнаць гэта і пакахаць.

Нацыянальна-асветныя справы беларусаў

Ясная перспектыва мае значэнне

А каб нам, беларусам мацней пакахаць свой народ, яго гісторыю, мову, культуру — трэба лепш пазнаць усё гэта. Трэба вучыцца. Калі разыходзіцца пра вучобу, то горш з гэтым старэйшым, бо яны ў школах вучыцца ўжо не будуць, але з нашымі дзяцьмі, з моладдзю справа зусім іншая. І трэба, каб усе нашы дзеці, уся моладзь вывучалі сваю мову ў школах. Як зрабіць, каб сапраўды так было, як стварыць магчымасці і якія, каб моладзь і бацькі пераканаліся, што беларуская мова беларусам патрэбная і каб яны пачалі масава хіліцца да яе вывучэння. А можа гэтага дабіцца. Ёсць магчымасці. Якія?

Зараз коратка разглядзім адну прычыну і адну магчымасць. Дзеля гэтага яшчэ вернемся да размяшчэння беларускіх школ у паасобных паветах Беластоцкага ваяводства.

Возьмем для прыкладу Гайнаўку ці Бельск, Сакольку і Семятычы.

У Гайнаўскім школ, дзе дзеці вывучаюць беларускую мову ёсць 66, у Бельскім — 42, а ў Сакольскім ужо 21, у Семятыцкім — 6. Гэтыя параўнанні міма волі прымушваюць сур'ёзна задумацца, чаму так? Дзе прычына? Ёсць іх хіба не адна. Да нямалаважнай, калі не найважнейшай з'яўляецца адсутнасць сярэдняй беларускай школы ў Сакольскім ці Семятыцкім павеце. У Гайнаўскім і Бельскім, такія сярэднія школы ёсць.

Мне калісь гаварыў адзін селянін у Сакольскім павеце: «Хацеў я аддаць сваю дачку ў Педагагічны Ліцэй у Беластоку. Яе не прынялі, бо гэта ліцэй польскі, а яна беларуска».

Дапусцім, што не дзеля гэтага, што беларуска, не прынялі яе ў школу, але сяляне гэта тлумачаць па-свойму і даходзяць да вываду: «Хочам каб нашы дзеці мелі не толькі пачатковую адукацыю але і сярэднюю. А сярэдніх школ з беларускай мовай няма. І дзяцей трэба пасылаць у польскія школы, дзе аб беларускай мове «ані слыху, ані духу». З гэтага родзяцца перакананні людзей адносна беларускай асветы і яе патрэбы. Селянін не імкнецца вучыць сваіх дзяцей беларускай мовы ў пачатковай школе, бо няма ніякіх заахвочваючых перспектываў далейшай вучобы ў гэтым напрамку. І беларуская асвета, так патрэбная, не здавальняючы развіваецца.

Недахоп сярэдняй беларускай школы ў Сакольскім ці Семятыцкім паветах моцна ўскладняе развіццё беларускай асветы на гэтых тэрыторыях. Аб патрэбе такой школы і магчымасці яе ўтварэння ў Семятыцкім павеце мы ўжо пісалі. Спадзяемся, што 6-гадовыя старанні беларускага насельніцтва гэтага павета здзейсняцца ўрэшце.

А што ў Сакольскім? І тут такая школа патрэбна. Яна будзе моцным штуршком у актывізацыі беларускага насельніцтва Сакольскага павета. Ці такая школа ў Сакольскім карысталася-б давер'ем людзей? Здаецца так. Мы назіраем выпадкі, што беларускія дзеці з Сакольскага, пасля 7-мі класаў, нягледзячы на далечынь, едуць вучыцца ў беларускую школу ў Бельск. Ці гэта не мае значэння?

Вышэй сказанае не «высасанае з пальца». Трэба падумаць над гэтай праблемай. Дагэтуль беларуская асвета, як зрэшты ўсе справы беларускай нацыянальнай меншасці, выходзілі на далейшыя месцы, як малаважныя.

Аднак усе мы ўсё больш пераконваемся, што гэта была няправільная палітыка, якая зараз змяняе свой кірунак.

Трэба-ж тады сур'ёзна падумаць і змяніць напрамак асветнай палітыкі школьных уладаў у адносінах да беларускай асветы ў Польшчы.

Там дзе выяўляецца істотная патрэба — пашырыць сетку сярэдніх школ, дзе-б вывучалася беларуская мова. Гэта адначасова пашырыць і актывізуе сетку пачатковых беларускіх школ і актывізуе беларускае насельніцтва.

ВЕРА ЛЕУЧУК

Аб беларускай асвеце ў Бельску

(Працяг са стар. 4).

цяпер ужо, як інжынеры, дактары, адвакаты амаль ва ўсіх гарадах Польшчы. Растуць кадры беларускай нацыянальнай інтэлігенцыі. Дырэктар Касцыцэвіч любоўна паказвае здымкі.

* * *

У Бельску - Падляскім існуе Педагагічны ліцэй. Ёсць у ім беларускія і польскія класы. Вучням старэйшых класаў патрэбна педагагічная практыка. Дзеля гэтага, трэба было ўтварыць пры Педагагічным ліцэі беларускія і польскія пачатковыя практыкавальныя класы («цвічэнюўкі»). Справа здавалася-б простай. Нармальна — утварыць дзве пачатковыя школы. Але тут вось распачынаецца і ўся трагедыя.

Для польскіх ліцэальных класаў утворана цэлую пачатковую школу, а для беларускіх толькі I, II, III і IV, якія нераведзена са складу Пачатковай школы і Агульнаадукацыйнага ліцэя з беларускай мовай навучання.

У гэтым годзе I клас беларускай «цвічэнюўкі» не існуе. Прычына непапулярнасці практыкавальных класаў сярод бацькоў у тым, што бацькі па-просту не хочуць пасылаць сваіх дзяцей на гэтых чатыры гады ў адну школу, а пасля, каб іх пераводзілі ў другую. І другая прычына, бадай важнейшая, заключаецца ў тым, што вучні беларускіх практыкавальных класаў дрэнна сябе адчуваюць у масе польскай моладзі, адсутнічае беларуская атмасфера, што аказвае адмоўны ўплыў на вынікі навучання.

Бо як інакш можна вытлумачыць такія нясмелыя просьбы дзяцей, як: «Мы не будзем гаварыць у час перапынкаў па-беларуску» альбо «Не звяртайцеся да нас у час перапынкаў па-беларуску, мы не хочам. З нас смяюцца»...

Таварышы з Аддзела асветы ВРН у Беластоку! Час ужо гэтыя класы вярнуць іх даўняму «уласніку». У супрацьўным выпадку, беларуская пачатковая асвета ў Бельску абамрэ. Бацькі не хочуць пасылаць сваіх дзяцей у гэтыя «сіротчыя» класы. Гэта яны ўжо сказалі ясна... аж занадта ясна.

А вучні беларускіх класаў Педагагічнага ліцэя будуць маглі праводзіць свае практыкавальныя ўрокі ў поўнай беларускай пачатковай школе. Вуліца імя А. Міцкевіча не так ўжо далёка. А калі крыху задалёка, то ёсць іншае выйсце: пры Педагагічным ліцэі стварыць поўную беларускую пачатковую школу. Тым больш, што гэтага жадаюць настаўнікі і вучні.

І тут тое самае. Для некаторых пачатковых класаў няма падручнікаў па граматыцы беларускай мовы, няма навучальных праграм, падручнікі не прыстасаваны для праграм. У школьнай дзіцячай бібліятэцы вельмі мала беларускіх кніжак, дзеці не могуць нічога цікавага прачытаць на сваёй роднай мове. Няма новых, арыгінальна (без перакладаў) апрацаваных падручнікаў — старыя падручнікі — буквары (выданне 1946 г.) трэба ўжо склейваць, распадаюцца на паасобныя да немажлівасці зашмальцаваны старонкі. Даволі... хопіць!

* * *

Сцямнілася. Паволі адплывае ўзад рой агнёў Бельска. У суседнім купэ група карцёжнікаў заўзята «шпарыць» чарговую партыю. Роўнамерна грукочуць колы вагона. У галаве клубяцца розныя думкі... чаму, менавіта, беларускія дзеці маюць шукаць цікавых апавяданняў у рускіх і польскіх выданнях... чаму ў беларускія школы не дасылаецца дастатковая колькасць беларускай дзіцячай літаратуры! Хто вінен?.. Аддзелы асветы, дырэкцыі школ?!.. Так, але ў кнігарнях няма гэтай літаратуры.

А што робіць у гэтым напрамку Беларускае грамадска - культурнае таварыства!? Ці не час ужо сарганізаваць сваё выдавецтва дзіцячай літаратуры? Ці не час паклапаціцца аб поўнацэнных (без масы арфаграфічных памылак) падручнікі для гэтых школ — не толькі пачатковых?

С. ЯНОВІЧ.

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ.

Гутаркі аб мове

Гутарка 7

ЧАСЦІНЫ МОВЫ.

Возьмем які-небудзь сказ, напрыклад: *Лета хутка праляцела*. Ён складаецца з розных па значэнню слоў. *Лета* — гэта назва пары года, *праляцела* — гэта назва дзеяння, *хутка* — гэта назва спосабу дзеяння.

У граматыцы ўсе словы дзеляцца на разрады. Такіх разрадаў у беларускай мове дзесяць.

Мы іх тут пералічым, прыводзячы ў дужках адпаведныя польскія і рускія назвы:

назоўнік (rzeczownik, имя существительное),
прыметнік (przymiotnik, имя прилагательное),
лічэбнік (liczebnik, имя числительное),
займеннік (zaimek, местоимение),
дзеяслоў (czasownik, глагол),
прыслоўе (przysłówek, наречие),
прыназоўнік (przyimek, предлог),
злучнік (spójnik, союз),
часціца (partykuła, частица),
выклічнік (wykrzyknik, междометие).

Часціцы мовы, у залежнасці ад іх ролі ў сказе, дзеляцца на самастойныя, службовыя і выклічнікі.

Да самастойных часціц мовы належаць назоўнікі, прыметнікі, дзеясловы, лічэбнікі, займеннікі і прыслоўі.

Назоўнікі — гэта назвы людзей (*мужчына, прадзільшчыца*) жывёл (*конь, карова*), прадметаў (*барана, каса*), з'яў (*гром, дождж*), паняццяў (*харaство, радасць*).

Прыметнікі — гэта назвы прымет, якія могуць мець прадметы: *добры, шырокі, дарагі, жалезны*.

Лічэбнікі абазначаюць колькасць прадметаў або іх парадак: *адзін, два, тры; першы, другі, трэці*.

Займеннікі — гэта тыя словы, якія замяняюць назоўнікі, прыметнікі і лічэбнікі, напрыклад: Чалавек спыніўся. *Ён* паглядзеў навокал.

Дзеясловы — гэта назвы дзеянняў або стану асобы ці прадмета: Хлопчык *чытае*. Сонца *свеціць*. Рака *цячэ*.

Прыслоўі паказваюць акалічнасць дзеяння або на якасць ці ступень прыметы: Самалёт ляціць *хутка*. *Добра* ў лесе ў гарачы дзень. *Прыгожа* свеціць сонейка.

Да службовых слоў адносяцца прыназоўнікі, злучнікі і часціцы.

Прыназоўнікі служаць да выражэння адносін у сказе паміж самастойнымі словамі: Кніга ляжыць *на* стале. Вядро стаіць *каля* студні.

Злучнікі служаць для злучэння слоў у сказе або для злучэння сказаў: Дзень *і* ноч складаюць суткі. Пад нагамі скрыпеў снег *але* мароз быў нявялікі.

Часціцы надаюць словам або сказам розныя сэнсавыя адценні: Яны паедуць у горад. Яны *не* паедуць у горад. Хто тут быў? Няхай хто-*небудзь* з вас прыдзе.

Выклічнікі займаюць асобнае месца сярод часцін мовы. Яны не належаць ні да самастойных, ні да службовых слоў. Выклічнікі служаць для выражэння пачуццяў або з'яўляюцца сродкам пабуджэння да якога-небудзь дзеяння. *Эх*, як тут прыгожа! *Ой*, што-ж гэта будзе? *Гэй*, мой конік!

У далейшым мы будзем разглядаць кожную часціну мовы асобна, а пакуль што прачытайце яшчэ раз гэту гутарку і прарабіце практыкаванні:

ПРАКТЫКАВАННЕ.

Перапішыце тэкст і падкрэсліце самастойныя часціны мовы двума рыскамі, а службовыя — адной.

У нядзельку раненька, чуць толькі ўзышло сонейка, настаўнік з сваімі вучнямі, правёўшы ноч на станцыі, садзіўся ў вагон. Прабілі тры званкі, гучна і адрывіста азваўся паравоз, абуджаючы ранічны спакой бясконцых балот, і цягнік зрушыў з месца.

(Я. Колас: *У палескай глушы*).

З конкурсу збіральнікаў фальклору

„Два браты"

Жылі два браты, адзін быў багаты, а другі бедны. У беднаго нехапіла хлеба, ён пайшоў у лес, каб пашукаць што з'есці. Ідзе і ўбачыў «Жар птушку». Узяў камень і кінуў у яе. Яна паляцела, але адно пяро засталося на зямлі. Яно вельмі бліщчэла, было як-бы залатое. Бедны ўзяў і занёс яго для багатага брата. Багаты сказаў яму каб ён гэтую птушку забіў.

На другі дзень зайшоў бедны брат у лес і гэтую птушку забіў. Прынёс яе да брата. Той загадаў для кухаркі каб птушку спякла.

У беднага было два сыны, падобныя адзін да другога, як кропля вады. Калі птушка пяклася, гэтыя два хлопцы, Іван Удалец і Васіль Маладзец, узялі з патэльні птушку, ды з'елі сэрца яе. Калі кухарка ўбачыла, што няма яго — пайшла зарубала пеўня, выняла сэрца і палажыла ў птушку.

Прыйшоў гаспадар з'еў сэрца (бо хто з'есць сэрца такой птушкі, то штоноч пад падушкай будзе адзін рубель). Як толькі з'еў, то адразу лёг спаць. Устаў рана, паглядзеў пад падушкай, а там нічога няма. А бедны гаспадар штодзень рана заўважае ў сваіх дзяцей пад падушкай два рублі.

Аж-но багаты аб тым даведаўся і кажа беднаму гаспадару, што гэта на іх напала якаясьці хвароба, якая пойдзе па цэлай сям'і і цераз нейкі час усе могуць памерці. Сказаў беднаму, каб хлопцаў вывеў у лес і каб яны не вярталіся да дому.

І так ён зрабіў. Ідуць яны лесам і бачаць хатка лесніка. Зайшлі і расказваюць яму за што іх бацька выгнаў з дому. Паляўнічы запрапанаваў каб жылі ў яго.

Жылі яны многа лёт. Нарэшце выбіраюцца ісці далей. Стары паляўнічы даў ім стрэльбу і нож. Гэты нож быў вельмі цудоўны. Паляўнічы сказаў: «Як будзеце разыходзіцца — то гэты нож трэба ўбіць у дрэва... Калі каторы з вас загіне, а другі вернецца ў тое месца — то з аднаго боку нажа будзе кроў, значыць, што брат не жыве».

Калі разыходзіліся, яны так і зрабілі. Іван Удалец пайшоў у свет, а за ім так, як і за яго братам Васілём Маладцом, пайшло звяр'ё: Заяц, Мядзведзь, Воўк і Ліса.

Іван Маладзец падышоў пад горад і ўбачыў людзей вельмі смутных, а некаторыя плакалі. Калі ён запытаў, чаго плачуць, людзі сказалі, што ў іх ёсць змей, які штодзень мусіць з'есці адну дзяўчыну і цяпер маюць аддаць дачку свайго цара. Цар сказаў: «Хто гэтую дзяўчыну вызваліць ад смерці — аддасць че за таго замуж».

Іван Маладзец пайшоў далей. Ідзе, ідзе, ды бачыць што нейкі ваяка вядзе дачку да змея. Пайшоў ён разам з імі. Калі яны падышлі да нары, дзе жыў змей — Іван сказаў, каб яны засталіся, а ён пойдзе да змея. Зайшоў, а яго не было. Побач стаяла бочка з вадой, а над бочкай напісана: — «Хто вып'е гэтую ваду, стане такі сільны, што будзе мог падняць меч, які ляжыць каля бочкі».

Іван пачаў гэтую ваду піць. Піў, піў, і нарэшце ўсю выпіў і адчуў у сябе такую сілу, што ўзяў меч, ды зразу падняў і так моцна ім махнуў, што шум аж пачуў.

Прыляцеў змей і пытае: «Чаго сюды прыйшоў?». Іван кажа: «Хачу з табой змерыцца сілай». Змей адкажа: «Тут не такія былі і ўсе пагінулі». «Я не згіну» — кажа Іван.

Змей сыпануў сем снапоў агню са сваіх галоў. Звяр'ё кінулася і пагасіла агонь. Іван схапіў меч, махнуў, зрубаў дзве галавы. Змей пачуў боль. Калі махнуў другі раз — адляцелі ізноў дзве галавы, змей паляцеў у паветра, але цераз некалькі мінут упаў на зямлю. Іван адрубаў апошнюю галаву і са сваім звяр'ём, дачкой цара і воінам, які адводзіў царэўну пайшоў на ўзгорак адпачываць.

Ляглі яны спаць. Іван сказаў для Мядзведзя, каб вартаваў. Мядзведзь крыху пасядзеў і сказаў, каб Воўк вартаваў, але Воўк сказаў, каб далей вартавала Лісіца. Лісіца аддала варту для Зайца, а Заяц сядзеў, сядзеў і нарэшце заснуў.

Воін у той час устаў адрубаў Івану галаву, царэўну забраў з сабой і сказаў для яе, каб гаварыла, што гэта ён забіў Змея.

Калі звяр'ё праснулася пачало на Зайца крычаць, чаму не вартаваў, толькі спаў. Заяц кажа: — Можа прынесці «жывой вады»?. Пабег і прынёс ваду. Прылажылі галаву Івана, памазалі жывой вадой і Іван ажыў.

Пайшлі ўсе разам у горад, тут спаткалі людзей, якія вельмі з чагосьці цешыліся. Іван пытае чаму такія рады, а яны адказваюць, што царэўну меў з'есці Змей, але адзін воін, які адводзіў яе, забіў Змея і сёння мае адбыцца іх вяселле.

Іван са сваімі звярамі пайшоў туды, дзе мелася быць вяселле. Зайшоў і пытае воіна: — Гэта ты забіў Змея?

— Я — адказвае той.

Тады Іван пытае: Чым ты яго забіў?

— Мечам, які ляжыць там, дзе жыў Змей — кажа воін.

— Пойдзем туды, каб забачыць гэты меч.

Калі зайшлі туды, Іван кажа: — Вось падымі гэты меч.

Воін падыйшоў, рвануў, але нават і з месца не рушыў. Тады Іван і кажа: — Я сам забіў Змея, хапіў меч махнуў воіну па галаве, галава пакацілася. Тады Іван Маладзец пытае царэўну: — Хто забіў гэтага Змея?

— Ты — адказала яна.

Вось і ўзяў Іван за жонку гэтую царэўну. Жыў ён у царстве вельмі доўга, нарэшце задумаў сабе, каб паехаць у лес на паляванне. Асядлаў каня, ускочыў на яго і паехаў разам са сваім звяр'ём.

Сядзіць Іван у лесе, а ўжо вечарэе, паліць агонь, грэецца, разам з ім сядзіць яго звяр'ё, аж чуе з нейкага боку пачуўся голас «зімна бррр».

— Хадзі, пагрэйся, — кажа Іван.

Ажно бачыць, на дрэве «Баба» сядзіць і кажа:

— Я баюся твайго звяр'я.

— Звяр'ё не будзе кусаць адказвае Іван.

Але яна кінула яму трэсачку, не паверыла, і папрасіла, каб ён ударыў гэтай трэсачкай усіх звяроў. Калі ўдарыў, «Баба» звалілася на Івана і яго ўдарыла такой-жа самай трэсачкай.

Звяр'ё і Іван змяніліся ў каменне, якое яна занесла і кінула ў роў, дзе было многа камення (гэта былі людзі, раней ёю замененыя ў каменне. Гэта была «Бава Яга».

Аж-но ішоў Васіль Маладзец і зайшоў паглядзець на нож. Бачыць, што на адным баку кроў. Абазначала гэта, што брат ўжо не жывы. Пайшоў ён у горад, дзе быў Іван. Калі царэўна ўбачыла яго — узрадавалася. Яна думала, што гэта яе муж. Але ён не адазваўся, завярнуўся са сваім звяр'ём у лес і пачаў паліць агонь. Сядзіць ды чуе голас «зімна». Ён убачыў на дзераве «Бабу» і кажа, каб злезла і пагрэлася, а яна кажа, што баіцца яго звяроў. Васіль кажа : — Яны цябе не будуць зачапаць. А яна ўсё не верыць і дае яму трэсачку, каб ударыў сваіх звяроў, то яны тады не будуць зачапаць. Калі яна кінула трэсачку, то ён не біў звяроў, а кінуў у агонь.

Не паспела яна згарэць, як «Баба Яга» упала і сама згарэла. Тады ўсе, тыя, што былі замененыя ў каменне, паўставалі і пачалі дзякаваць Васілю. Васіль убачыў тут і свайго брата і звяр'ё. Пасля гэтага пайшлі яны ў палац, пачалася вялікая гасціна і ад таго часу жылі ўжо разам.

В. КАРПЮК.

Зубава, пошта Пасынкі

пав. Бельск Падляскі

Частка партызанскага аддзела ім. Дзержынскага ў Белавежскай пушчы.

А. ОМІЛЬЯНОВІЧ (8)

ПАРТЫЗАНЫ

Было гэта 18 сакавіка 1944 года. З партызанскага злучэння імя Калініна прыбыў да нас з некалькімі партызанамі камандзір брыгады Мартынаў. Мартынаў з'яўляўся вышэйшым афіцэрам Чырвонай Арміі. З ім прыйшлі радысты з радыёстанцыяй і спецыялісты па разведцы і сувязі. Наша зямлянка аказалася замалой. Не было дзе ўсіх змясціць.

Мартынаў склікаў сход, на якім адчытаў загад аб перайменаванні нашай групы ў партызанскі атрад імя Дзержынскага. Камандзірам атрада назначалася мяне, (Юрчука—А.О.), а шэфам штаба, Саевіча. Мартынаў азнаёміўшыся з агульнай сітуацыяй у Белавежскай пушчы, некаторыя партызанскія групы аб'яднаў, намерваючыся, такім чынам пашырыць сваю дзейнасць на тэрыторыю ўсяго Бельскага павета. Існавала яшчэ шмат пасобных партызанскіх груп.

Паўстала неабходнасць навязаць з гэтымі групамі сувязь. Мартынаў, Валентынаў і я, вырашылі пайсці на некалькі дзён у болей аддаленыя раёны, правесці дакладную разведку і наладзіць патрэбную нам сувязь.

Стаяла яшчэ зіма. Мароз і глыбокі снег моцна надакучваў нам. Начамі, з вёскі ў вёску, ад сувязнога да сувязнога, абмінаючы дарогі, падаваліся мы на захад. Аднойчы, увечары падаў так густы снег, што не было нічога відаць. Дайшлі да нямецкага маёнтка ў Дзендзялове. Пастанавілі пацікавіцца, што там ёсць. Ціха падыйшлі пад акно адной хаткі. Мартынаў прыклаў да сцяны вуха, размаўлялі па-польску. Увайшлі ў хату. Засталі там некалькі польскіх работнікаў, што працавалі ў маёнтку. Распыталі іх пра немцаў і пра жыццё ў маёнтку. Расказалі, што нямецкія ўлады накіравалі сюды аднаго гітлераўца — аканома, які на акупаванай тэрыторыі СССР займаў высокую пасаду — быццам-бы быў нямецкім ваяводай. Уцёкшы адтуль, пачаў тут правіць як кат.

Паглядзелі мы адзін на другога і... паразумеліся без слоў. Работнікі паказалі нам дзе знаходзіцца цяпер гэты гітлеравец. Увайшлі ў тую кватэру. Аканом аб нечым тлумачыў работнікам. Я коратка па-польску спытаў:

— Хто тут гаспадар? Маўчанне.

— Кто здесь хозяин? — кінуў па-руску Мартынаў.

Немец, дрыжачы ад сполаху, устаў. — Я — прашаптаў. Мартынаў падыйшоў да яго, выняў дакументы, забраў пісталет. Рабочыя казалі праўду — гэта ён.

— Нам патрэбны коні — сказаў Мартынаў — вядзіце ў стайню. Немец, пакорна, быццам-бы шчур злоўлены ў пастку, павёў нас у стайню. Калі расчыніў дзверы і пераступіў парог, Мартынаў некалькімі пісталетнымі стрэламі паклаў яго на месцы. Цёмнай, снежнай ноччу хутка мы аддаляліся ад таго месца.

Маскуючы сляды ад пагоні набліжаліся да Бельска. Дарог мы тут не ведалі, арыентаваліся на компас. Пасля доўгіх шуканняў знайшлі сувязнога партызанскай групы імя Пархаменкі. Выслана з гэтай групы разведка завяла нас у зямлянку. Сардэчна віталіся мы з таварышамі па зброі, і адныя і другія мелі шмат што сабе сказаць.

Група імя Пархаменкі мела вельмі важныя стратэгічныя звесткі, якія трэба было неадкладна перадаць у штаб партызанскага злучэння імя Калініна. Я з пакетам пайшоў у свой атрад, а Валентынаў і Мартынаў, ведзеныя сувязнымі пайшлі далей.

За час сваёй пабыўкі на Бельшчыне Мартынаў сарганізаваў там два новыя партызанскія атрады: імя Пархаменкі і імя Жукава.

Вярнуўшыся, я застаў свой атрад у поўным парадку. Перадаў пакет Саевічу, які пераслаў яго ў штаб партызанскага злучэння імя Калініна.

Праз тыдзень вярнуўся Мартынаў з Валентынавым. Пасля адыйшлі ў штаб партызанскага злучэння імя Калініна. У красавіку ізноў вярнуліся да нас, прыводзячы з сабой 200-асабовы партызанскі атрад. У гэтай групе было 17 палякаў-парашутыстаў. Крыху пабыўшы ў нас, пайшлі далей, у напрамку Варшавы да Людовай Арміі.

З усходу набліжаўся фронт. Нашыя радысты атрымлівалі ўсё радаснейшыя паведамленні. Друкаваныя насельніцтву лістоўкі і распаўсюджваныя сувязнымі радасныя звесткі аб сітуацыі на фронце ўзнялі дух насельніцтва, узмацнялі антыфашысцкія настроі.

Дзесьці так у красавіку 1944 года камандаванне загадала правесці глыбокую разведку чыгуначнага вузла — Чаромха. З Чаромхі ва ўсе бакі ішлі нямецкія транспарты, якія савецкая авіяцыя была намерана бамбардыраваць. Трэба было ўдакладніць гадзіны ўзмоцненага транспартнага руху. Апрача гэтага, трэба было ўзарваць адзін фашысцкі транспарт на лініі Гайнаўка — Чаромха ў ваколіцы вёскі Арэшкава.

Выкананне гэтага задання даручана мне, Уладыславу Койле, яго жонцы Валі і партызанам Кольцы і Валодзі. Узялі мы з сабой цяжкую міну. Па дарозе зайшлі ў вёску Лазіцы, дзе жыў наш сувязны і адначасова цесць Койлы. Ад яго атрымалі шмат цэнных інфармацый аб транспартах, дзеяннях немцаў і г. д.

Працяг будзе.

Заўсёды з ветрам

Есць у нас спецыяльныя тыпы людзей, якія нібы трава хіляцца ў той бок, у які вецер дзьме. Яны імкнуцца быць усім добрымі, як гэта кажуць «і нашым і вашым». Такія людзі вельмі хутка мяняюць свой твар, хутка перафарбоўваюцца на які хочаш колер. Яны могуць быць і белымі і чырвонымі, а нават чорнымі. Усё залежыць ад сітуацыі. Такія псеўдачалавекі, аб нічым не думаючы, могуць служыць фашыстам, комуністам, могуць быць рэволюцыянерамі і контррэволюцыянерамі.

Да VIII Пленума нашай Партыі былі яны «шчырымі» комуністамі, не верылі ў Бога, не хадзілі ў касцёл, іх усе лічылі прыкладнымі членамі Партыі.

VIII Пленум ЦК ПЗПР (невядома чаму) гвалтоўна перабудаваў іх характар. Сталі яны адразу вельмі веруючымі, шчырымі католікамі, вялікімі прыяцелямі ксяндзоў.

Гэта людзі хітрыя, ніколі не ідуць супроць ветру, святапогляд свой могуць мяняць нават па некалькі разоў у дзень. Такія людзі маюць гнілое нутро. І могуць выклікаць у нас адну толькі літасць ды агіду.

М. Х.

Нашы карэспандэнты і чытачы пішуць

Беспрытульны клуб

У вёсцы Лявонявічы, Беластоцкага павета ёсць добры будынак, Яго поўнасцю можна выкарыстаць на вясковы клуб.

Аднак бяда ў тым, што гэты будынак зараз знаходзіцца ў вельмі дрэнным стане. Дзверы ў ім заўсёды насцеж адкрыты, сталы і лаўкі нехта павыносіў, павыбіваты шыбы ў вокнах, а печы ніколі не паляцца. Вось таму ў гэты «клуб» ніхто ніколі не заходзіць — выгляд яго не прыцягвае людзей.

Затое днямі і начамі толькі вецер свішча па зале «клуба». Выходзіць так, што няма каму ў Лявонявічах заняцца культурна - асветнай працай. А шкада.

У апошні час, час вельмі напружанай міжнароднай сітуацыі жыхары вёскі вельмі цікавяцца міжнароднымі абставінамі. Аднак да гэтых пор ніхто ні правёў з жыхарамі ніводнай гутаркі на міжнародныя тэмы. Зрэшты не толькі на міжнародныя. Напрыклад пастановы VIII Пленума ЦК ПЗПР, якія парушаюць такія важныя пытанні грамадска - палітычнага жыцця ў краіне, патрабуюць шырокай і ўсебаковай растлумачальнай працы .

Жыхары Лявонявіч дамагаюцца сарганізавання ў клубе сапраўднай культурна - асветнай і ідэалагічна - выхаваўчай працы.

Чытач з Лявонявіч

Дзеля чаго даражэй?

Ва ўсіх вясковых кіно, пачынаючых ад сталых, аж да кінаперасовак, якія дэманструюць кінофільмы ў вёсках і пасёлках уведзена даплату 80 гр.

Так, што нармальны білет, на вечаровыя сеансы, цяпер будзе каштаваць 2 злоты.

Без даплаты будуць толькі білеты на сеансы, якія адбываюцца перад поўднем.

Атрыманыя гэтакім спосабам грошы, будуць прызначаныя на рамонт і кансервацыю вясковых кіно.

Р.

Чаму не атрымоўваюць „Нівы"

У нашай вёсцы Кленікі, Бельскі павет ёсць шмат беларусаў, але не ўсе чытаюць «Ніву». Чаму? Ці не хочуць чытаць свайго роднага часопісу? Гэта не праўда.

У нас падпіску злажыла больш 100 чытачоў, а «Ніву» атрымоўвае толькі 68.

Калі запытаць пісьманосца, то ён кажа што «Нівы» не хапіла.

Я думаю, што пісьманосцы з Кленік пастараюцца каб гэта больш не здаралася і з Новым Годам будуць рэгулярна прыносіць наш часопіс.

НІНА ТАФІЛО
Кленікі.

Будзем аглядаць беларускія кінофільмы

У снежні г. г. ГП БГ-КТ у Беластоку атрымала ад Беларускага таварыства культурнай сувязі з заграніцай у Мінску камплект кіножурналаў «Совецкая Беларусь» а таксама кінофільм «Беларускі канцэрт».

Пажаданым было-б каб ГП як найхутчэй наладзіла справу дэманстравання гэтых фільмаў у беларускіх вёсках.

(в. б.)

Творы беларускай музыкі ў Беластоцкім радыё

Хто-ж з нас не любіць паслухаць прыгожай, меладыйнай, беларускай музыкі?

Для ўсіх жадаючых паслухаць яе — цікавая вестка.

Галоўнае Праўленне БГ-КТ нядаўна атрымала ад Беларускага таварыства культурнай сувязі з заграніцай творы беларускай музыкі запісаны на ферра-магнітнай плёнцы.

Гэтыя творы накіравана ў рэдакцыю беластоцкага радыё, якая ў бліжэйшым часе будзе іх уключаць у свае перадачы.

(вб)

Пра мінеральныя ўгнаенні

Дагэтуль Беластоцкае ваяводства было найгорш забяспечана мінеральнымі ўгнаеннямі. Недахоп адпаведных складаў, не дазвольваў на шырэйшае забеспячэнне ўгнаеннямі земляробаў.

Каб змяніць гэтае становішча ВЗТС запланаваў пабудаваць 18 складаў для ўгнаенняў, 7 гуртавых і дэтальных. Дагэтуль аддана да ўжытку толькі 5 гуртавых магазінаў і дэтальных і 15 для ўгнаенняў.

За невыкананне гэтых планавых інвестыцыяў нясе адказнасць Ваяводскі аддзел вясковага будаўніцтва ў Беластоку.

Р.

Зайцы... на экспарт

Каля чатырох тысячы штук зайцаў даставіла ў продаж Прадпрыемства лясных прадуктаў «Лес» у Беластоку.

У плане гэтага сезона, прадугледжана дастаўленне яшчэ 6.000 зайцаў, якія будуць экспартаваныя да Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі.

Як нас паведамляе Прадпрыемства «Лес» — план гэты будзе значна перавыкананы.

Р

Адказ на анкету

Сам вырашыш аб сваім часопісе

Падпісчыкам «Нівы» з'яўляюся. Найбольшую цікавасць прадстаўляюць у ёй артыкулы прысвечаны жыццю беларускага насельніцтва ў Беластоцкім ваяводстве, а таксама ў іншых гарадах і раёнах Польшчы, арганізацыйнаму жыццю БГ-КТ, аналізу беларускай асветы ў Польшчы.

Матэрыялы не здавальняюць мяне поўнасцю. Некаторыя артыкулы маюць вузка-спецыяльныя тэмы («Гаспадарчае падполле» і падобныя) пры тым займаюць непрапарцыянальна многа месца. Доўгі артыкул на «бітую» старонку не прыцягвае, а адпіхае вока.

Вельмі малую цікавасць прадстаўляюць матэрыялы на мясцовыя гаспадарчыя тэмы, якія датычаць, як правіла, інтарэсаў невялікай групкі людзей.

Найбольш падабаюцца праблемныя артыкулы, якія датычаць больш агульных спраў нашай нацыянальнай групы ў Польшчы. Напрыклад — Пара прачнуцца — № 35, Выбары і беларусы — № 34. Вітаем Вас, госці... — № 32. Недапушчальная нядбайнасць — № 32. Беларусы ў Шчэціне — № 28.

Графічны выгляд — наогул добры. Неабходна палепшыць фарбу друку, выкананне здымак, дбаць пра тое, каб не гінулі дзесь цэлыя літары, кропкі і г. д.

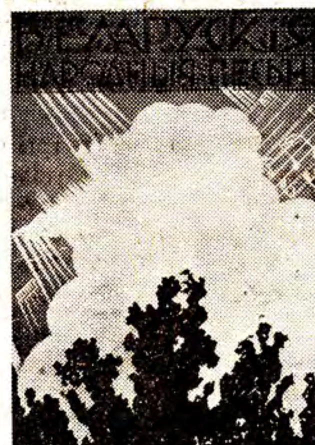
Аб «Ніве» размаўляем даволі часта. Людзі кажуць, што «Ніва» калечыць беларускую мову, мае многа памылак арфаграфічных і іншых. Некаторыя артыкулы недапрацаваны стылістычна. Некаторыя здзіўляюцца, навошта рэдакцыя пускае ў друк рускія вершы.

У маім асяроддзі песень змешчаных ў «Ніве» не спяваюць. Гумар і сатыра мне не падабаюцца. Даволі прымітыўныя.

На мой погляд шкада на гэта цэлай старонкі друку.

ЮРЫ ТУРОНАК
Варшава

Даваеннае выданне беларускіх народных песень

На здымку: вокладкі двух зборнікаў песень: «Беларускія народныя песні» — выд. 1929 г. Вільно. «Наша Песня» — выд. 1938 г. Вільно.

«Кожны народ мае свой асаблівы духовы характар, які знаходзіць найбольшае адбіццё ў яго песнях.

Народ пяе, — і ў песнях дрыжаць тыя фібры, тыя нервы, якімі ён жыве. Па песні адразу можна распазнаць з чыіх вуснаў, а галоўнае, з чыйго сэрца яна выйшла. У песнях чуваць аб чым народ сумуе і да чаго рвецца яго душа. Песня кажа, ці народ паняволены — ці свабодны, лёгкадумны ці — сур'ёзны, самабытны духова — ці не самабытны.

Песня народу гэта — сапраўдная жывая чалавечая душа.

Беларуская народная песня заўсёды ясная, пластычная і багатая, часцей засмучаная, чым рэзвая і гуллівая, адзначаецца асаблівай задумай аб жыцці і долі..».

Так пісаў у даваенным выданні Р. Шырма ў сваім зборніку.

МАЛЫМ СЯБРАМ

Дарагія дзеткі!

Апошнім часам рэдакцыя атрымала ад Вас шмат лістоў, у якіх пішаце аб сваіх дасягненнях у навуцы. Мы вельмі рады, што многа з Вас ужо піша да нас па-беларуску, многія прысылаюць вершы і просяць надрукаваць іх у «Ніве». Сёння выконваем просьбу Пеці Іванюка і змяшчаем прысланы ім верш пад загалоўкам «Мурлыка».

МУРЛЫКА

Улез аднойчы злодзей у камору.
І ну грабсці без сораму, разбору
Усё, што трапіцца пад руку.
А ў гэты час за скрыняй у кутку
Мурлыка шэры паляваў —
Мышэй ля дзюркі пільнаваў.
Вось бачыць ён: зладзюга жвава
Кладзе ў торбу сала.
Закручвае каўбасы ў ручнікі...
— Э-гэ, — мяркуе кот,
— Нячыстая тут справа!
Абмацвае замок, адмычку падбірае.
Нарэшце злодзей скрынку адчыніў і выбірае,
Ды пхае ў вялікія мяхі
Сукенкі, боты, кажухі.
І іншае дабро без ліку.
Маўчыць Мурлыка, думае...
Ды вось выконваючы шкодную работу
Зладзюга неяк наступіў кату на хвост
А бацюхна!... як войкне той,
Ды як залямантуе!
Аж торбу школнік кінуў на памост!...
З'явіўся гаспадар і злодзея злавіў.

*

А ці-ж няма ў нас такіх людзей?

Увага Чытачы!

Паведамляем, што ўжо ад 11 лістапада г. г. новы цэннік на часопісы прадугледжвае — месячную, квартальную, поўгадовую і гадовую падпіску на «Ніву».

Калі пісьманосцы і паштовыя ўстановы не хацелі-б прымаць месячнай падпіскі — паведамляйце аб гэтым рэдакцыю.

Адказы рэдакцыі

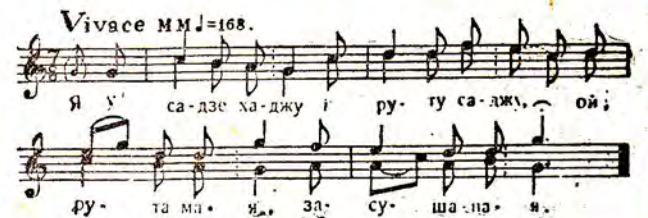
Грам. які падпісаўся «Абаронца пакрыўджаных і абяздоленых». Падайце адрас да ведама рэдакцыі. Пастараемся Вам адказаць на хвалюючыя Вас справы. У рэдакцыю можна пісаць і на польскай мове, мы Вас зразумеем.

Я Ў САДЗЕ ХАДЖУ

Я ў садзе хаджу і руту саджу,
Ой, рута мая, засушаная.
Ой, рута мая, засушаная,
Дзяўчына мая, засмучаная.
Чаго-ж ты ходзіш, чаго-ж ты нудзіш?
Сама не знаеш, каго ты любіш.
Ой, знаю, знаю, каго я кахаю,
Сама не знаю, з кім жыці маю:
Ці з тым бяленькім, ці з тым чарненькім,
Ці з тым прыгожым, з тым маладзенькім.

— Гэта мой сын школы не любіць? Ён-жа ў кожным класе па два гады сядзіць...

(Вожык)

СВЯДОМАСЦЬ

Дзеці часта ставяць нас у нейкім дзіўным становішчы. Вядома, як дзеці.

Уваходжу я ў хату, а мой малы Лявончык падымае галаву ад цацак і пытае:

— Татачка, калі я перастану быць дзіцём?

— Што за наіўнае пытанне, усе-ж дзеці растуць аднолькава — адказаў я збіраючыся выйсці ў кухню, але Лявончык забег мне дарогу кажучы:

— Я не хачу быць дзіцём, бо ў нас дзяцей не любяць.

Не кажы глупства, аб справах, якіх не ведаеш — прыкрыкнуў я... але Лявончык не звярнуў увагі на мае словы працягваў размову паказваючы мне цацкі.

— Вось гэты слон, што сам ходзіць — чэшскі, гэты аўтамабільчык што сам ездзіць і заводзіцца — савецкі, гэты гармонік іграе быццам сапраўдная гармонія — нямецкі, а гэтая цацка польская і Лявончык паказаў мне сядзячага зайца пашытага з цыраты. З пераду заяц быў падобны на панадворнае шчаня, а з-заду на сядзячую карову.

Бачу правільнасць у словах сына і кажу: — Гэта не ўдачная цацка.

Лявончык паглядзеў на мяне з-пад ілба і працадзіў праз зубы:

— Ты купіў мне трыкатажны нямецкі касцюм за 15 зл. і мне ў ім так цяпло, а вось у трыкатажным касцюме прывезеным з Варшавы мне халадно і гэты касцюм таксама няўдачны? Мае чаравікі са штэмплям «Хелмек» парваліся на працягу двух месяцаў, а чэшскія чаравікі я ўжо цэлы год нашу, значыць «Хелмек» таксама няўдачны?

— Бачыш, Лявончык, гэта дробязі...

— Дробязі, — перадражніў мяне Лявончык і далей працягваў факты:

— Ты мне яшчэ тры мячыкі купіў і ў ва ўсіх іх дух выскачыў, а дзядзя Іван прывёз мне мяч з Мінска, які дагэтуль весела падскаквае, быццам наш Бурак.

— Уласна кажучы, чаго ты хочаш? — спытаў я раздражненым голасам.

— Я хачу, каб у нас больш увагі звярталася на патрэбы дзяцей.

— Лявончык, ты яшчэ малы гаварыць аб падобных справах — сказаў я павучальна.

— А тыя, што робяць цацкі ведаюць аб тым, што дзеці імі бавяцца? — спакойна спытаў Лявончык.

— То пэўна, што ведаюць. Цацкі павінны быць практычныя, моцныя, прыгожыя, а мэта іх, — разбавіць дзіцё.

На гэты момант увайшла якраз суседка. У руках трымала каня на калёсах. Пачуўшы мае словы сказала: — Прынясла я вам раскладнога каня: галава адпала, ногі адклеіліся, калёсы таксама адлятаюць, усё рассыпалася. Сумна мне зрабілася, узяў я каня, пагледзеў на фабрычную наклейку і сэрца маё астанавілася. Пазнаў я кааператыўную арцель з якой мяне выгналі за бракаробства і іменна гэтымі конямі я перавыконваў план на 200 працэнтаў.

Дзядзька Лявонь

Ці праўда?

— Здаецца, ты сказаў, што я паклёпнік. Ці гэта праўда?

— Праўда. Але я гэтага не гаварыў. (в)

У рэстаране

— За кавалак рыбы лічыцца таксама, як за цэлую рыбу — кажа афіцыянтка.

— Ах, як гэта добра, што я не заказаў кавалак печані валовай.

Пры кілішку

— Ці чытаў ты Антон аб тым, што кожны кілішак водкі скарачае жыццё на чатыры гадзіны?

— Э, гэта няпраўда. Бо я нават сам і абліччыў, што ўжо мяне ад трох гадзін зусім няма на свеце.

Перад судом

— І ўсёроўна абвінавачаны не прызнаецца да крадзежы? А гэта двух сведкаў бачыла.

— Вось мне й навіна! Магу прывесці сто сведкаў, якія гэткай крадзежы не бачылі. (г)

Пахваліўся

— Татачка! — толькі я адзін даў правільны адказ настаўніку на заданае пытанне.

— О, гэта вельмі добра. А што-ж цябе настаўнік пытаў?

— Настаўнік пытаў, хто пабіў у школе шыбу. (г.)

...яго жонка вельмі рада слухаць, калі ён чытае кніжку... ПКО.

Прыказкі і прымаўкі

*Хочаш есці калачы
Дык не сядзі на пячы.*

* * *

*Страшны вораг за гарамі
Яшчэ страшнейшы
за плячамі.*

* * *

*З мядзведзям дружы
А за ружжо дзяржы.*

* * *

*Не дагледзіш вокам
Дык заплаціш бокам.*

* * *

*Не той друг, хто мёдам
мажа,
А той, хто праўду ў вочы
скажа.*

Сучасная аповесць ...

...На сёмай старонцы яшчэ не закахаліся, на пятнаццатай яшчэ ані разу не пацалаваліся і гэта мае быць... сучасная аповесць?..

Прафесар у цырульніка

— Ці гэтак будзе добра? — пытае цырульнік, калі падстрыг і паказвае прафесару люстэрка.

— Не, прашу вас, хацеў-бы мець трошкі даўжэйшыя валасы. (в)

Ахвяра

— Чаму ў цябе такі падрапаны твар?

— Мая служанка гэтаму вінавата. Сказала маёй жонцы, што яна дурная.

— Ну, а чаму ты пры гэтым дастаў?

— За тое, што ў паведчанні служанцы напісаў: «Была вельмі шчырая». (в)

Падчас экзамену

Прафесар: — Што гэта ёсць ашуства?

Студэнт: — Ашуствам было-б, напрыклад, калі вы мне паставілі-б двойку.

Прафесар: — Адкуль такая думка?

Студэнт: — Бо ашуства — гэта выкарыстоўванне моманту, калі другі чалавек чагосьці не ведае, каб яму зрабіць шкоду.

Спецыяльнае вынаходства

Каля крамы з жаночай бялізнай затрымалася маці з сынам.

— Што гэта, мама? — паказвае пальчыкам сын на жаночы станік.

— А гэта шапачкі для блізнят, сыночак. (в)

Нечаканы каламбур

Старшыня да судовага каморніка:

— Чаму ў ліку рэчавых доказаў няма порцтак абвінавачанага?

Каморнік: — Пасля заканчэння судовага следства порткі былі вернуты па прыналежнасці.

Старшыня да пракуратара: — Пане пракуратар, вашае заключэнне?

Пракуратар: Я думаю, што суд можа адбываць сваё пасяджэнне без порткаў.

Прыслаў
К. КУЗЬМІЧ
Міхалова

Лікавая камбінацыя

(Склаў Грыгарук Міхась) Бельск - Падляскі

У змешчаны клеткі трэба ўпісаць такія лікі, якіх сума ў кожным радку па вертыкалі і па гарызанталі складзе лік 30.

АГАФОН АБРОТКА ЙДЗЕ ПА ЁЛКУ

*...Узаўтра сонца ды мароз,
Шыкуй сані — схавай воз.
Вецер будзе хмары дзьмухаў...
Агафон радыё слухаў.*

*На другі дзень, ўстаўшы зранку,
Сабраў дзяцей, узяў санкі...
І пашла дзіцяча спойка
У бліскі лес шукаці ёлкі.*

*Вось і ёлка — калі ласка!
Янка, Коля ды Параска
Акружылі — паглядаюць:
— Ну-ж і пекная якая!*

*Прышлі дамоў: — Бацьку, маці
Будзе радасць у нашай хаце.
Ходзьце, памажыце спойкай
Прывязем да хаты ёлку!*

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска - культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі гор. Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25-89. Умовы падпіскі на 1 месяц 2 зл 40 гр. 3 месяцы — 7 зл. 20 гр., 6 месяцаў - 14 зл. 40 гр., на год — 28 зл 80 гр. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161 w Białymstoku. Zlecenie na wysyłkę wydawnictwa zagranicę przyjmuje Przedsiębiorstwo Kolportażu Wydawnictw Zagranicznych „Ruch" — Warszawa, ul. Wilcza 46 — Konto PKO 1-6-100024 — Cena prenumeraty zagranicę: kwartalnie 10,15, półrocznie 20,30, rocznie 40,60 Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. T-7-1976